Livsstilsmagasinet

HAVELIVET·DK

NR. 36 | FORÅR/SOMMER 2016 | KR. 59,00

VIND
MASSER AF DEJLIGE GEVINSTER

SINGAPORES
GRØNNE ANDEHULLER

REGNVAND TIL
GAVN OG PRYD

FREDENSBORG
SLOTSHAVE

JAMIE OLIVER SUPERFOOD
SUND MAD HVER DAG

DESIGN DIN EGEN HAVE
BRUG FARVERNE

MIDSOMMERTUR
TIL DET GRØNNE FYN

BYHAVER ER ET HIT
Grønt fællesskab i byen

HAVELIVET.DK
Nkr. 69,00 • Skr. 75,00
21.04.2016 - 15.06.2016 kr. 59,00
9 771904 060001 00036
BK returuge 24

I HVERT NUMMER: NYT OG NYTTIGT TIL HAVEN · TIPS OG GODE RÅD · HAVEKALENDER · BLOMSTERKUNST · HAVEREPORTAGER · HAVENS FORVANDLINGER · KONKURRENCER · GØR DET SELV · MAD OG LÆKKERIER

Mille, Molly & Fru Madsen

Tekst og tegning: Suzanne Moffat

SIDE 12

SIDE 46

CHEFREDAKTØR & UDGIVER
Anne Knudsen

ILLUSTRATOR
Moff-Art, Suzanne Moffat AD

ART DIRECTOR
Lisbeth Søndergaard

REDAKTION
Havelivet.dk
Postbox 94
2800 Kgs. Lyngby
Tlf.: + 45 40 11 69 93
redaktion@havelivet.dk

TRYK
Printall

ANNONCESALG
Annoncesalg: Tlf. +45 40 11 69 93
salg@havelivet.dk

PRIS
Løssalg
Danmark kr. 59,00
Norge Nkr. 69,00
Sverige Skr. 75,00

Sommertid er havetid

Vi har stillet urene om til sommertid, og lyset har sat ekstra skub i planterne og livet i haven. På Fredensborg Slot er man i fuld gang med de seneste renoveringer af den imponerende Slotshave. Årets haveudstilling Garden Living Fair er i år flyttet til Fredensborg og foregår 5.-7. august ved Langedammen, hvorfra der også er mulighed for at besøge Slottet og den smukke Slotshave, der ligger næsten lige ved siden af.

På Fyn venter dejlige grønne oplevelser ved midsommertid på Knolden ved Fåborg og Den Romantiske Have på Sanderumgaard. Der er også kommet liv i de charmerende byhaver, hvor flere beboere slår sig sammen om at dyrke urter og blomster på byens gårdspladser og tagterrasser. Vi har besøgt Koldinghus, hvor ruinerne af tidligere tiders kongeborg i dag fremstår som et stateligt museum.

I dette nummer giver Birthe Jarlbæk kursus i at male skønne roser, og Jamie Oliver viser eksempler fra hans seneste kogebog Superfood – på nem og helsebevarende mad.

Med venlig hilsen

ABONNEMENT-SERVICE
PortoService Aps
Fabriksvej 6 • 9490 Pandrup
Tlf.: +45 7025 5516
(hverdage ml. 9.00 og 13.00)
havelivet.dk@portoservice.dk

Dette er sidste HAVELIVET.DK på print – læs næste nr. på www.HAVELIVET.dk

Tiden er nu kommet, hvor have- og livsstilsmagasinet HAVELIVET.DK fremover vil udkomme digitalt. Magasinet har nu siden juni 2004 bragt haveglæden ud til mange læsere i Danmark og Norge på print.

Fremover vil magasinet kunne komme ud til endnu flere læsere via magasinets hjemmeside www.HAVELIVET.DK, der pt. er ved at blive klargjort til at kunne leve op til de kvalitetskriterier magasinet altid har været underlagt.

Det er dog stadigt muligt at bestille fysiske printede eksemplarer af allerede udkomne udgaver af magasinet via hjemmesiden www.HAVELIVET.DK.

INDHOLD

2 MILLE, MOLLY & FRU MADSEN
3 LEDER
4 INDHOLD
6 GRØNT FÆLLESSKAB I BYEN
10 NYT TIL HAVEN
12 GRØNT I SINGAPORE
20 MIDSOMMEROPLEVELSER PÅ FYN
24 SUZANNES PASSION FOR AT MALE
26 LE FOR LIVET
27 DESIGN DIN HAVE MED FARVER
35 FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE
44 JAMIE OLIVER: SUPERFOOD
48 SHOPPING – INSPIRATION
50 REGNVAND TIL GAVN OG PRYD
56 TIPS OG NYT TIL HAVEN
59 ARRESØ PIL
60 REDAKTØRENS GRØNNE TIPS
62 MAL SELV ROSER
68 OPLEV KOLDINGHUS
68 GARDEN LIVING FAIR 2016

Hver år afholder Nørrebro Lokaludvalg byhavefestival på Nørrebro. Her ses besøgende i taghaven hos TagTomat i august måned 2015.

GRØNT FÆLLESSKAB I BYEN

Af Mads Boserup Lauritsen, bybonde og arkitekt hos TagTomat.

Længslen efter en kolonihave og græs mellem tæerne skabte idéen til en lille taghave, som stille og roligt har kickstartet et grønt fællesskab på tværs af ejer-, lejer- og andelsboligforeninger. Som ringe i vandet knopskyder der nye fællesskaber i vores baggård på Nørrebro: Taglaug, højbedslaug, bilaug, hønselaug, festlaug og gårdlauget har fået fornyet energi.

Grundpillen til TagTomat blev lagt en varm forårsdag sidst i maj i 2011, da jeg sad og kiggede ned på taget af vores skraldeskur – jeg var ærgerlig (læs: meget sur og frustreret ...) over, at vi ikke kunne få en kolonihave i København. Der var sol på taget til klokken fire om eftermiddagen og dermed grobund for at dyrke grøntsager op ad den sydvendte mur som i et drivhus. Jeg er vokset op i en villa i Odense med drivhus, hvor vi dyrkede tomater og salat i hjemmelavede selvvandende plantekasser. Med hjælp fra fem gamle plastikbaljer, nogle brugte flamingokasser fra den lokale grønthandler, en tang til at klippe pigtråden af tagets kant og fem poser jord fra det lokale byggemarked blev der skabt en lille taghave med plads til tomatplanter og lidt forspirede salater og blomster. Jeg "glemte" at spørge gårdlauget om lov. I løbet af sommeren var et par af ungerne fra gården med oppe på taget, og vi fik samlet set høstet en enkelt skål tomater. Kimen til det første fællesskab på tværs af ejerforeningerne blev lagt i efteråret 2011. Jeg stod og smed grønne tomater ud og hørte en venlig, men bestemt stemme sige: "Hvad laver du, du smider vel ikke grønne tomater ud?". Det var Nanna fra den anden ende af gården, som ud over at have haft en kæmpe urtehave, før hun flyttede til byen, laver de dejligste syltede grønne tomater med vaniljesmag.

Fra 30 til 3000 tomater

I foråret 2011 startede Dyrk Nørrebro på taget af Blågård Skole parallelt med TagTomat. Det var først i sensommeren, at jeg fik tid til at besøge dette fantastiske tagparadis, hvor Anders og Cristian fortalte om mulighederne for at søge om støtte hos Nørrebro Lokaludvalg til fællesskabsorienterede projekter i bydelen. I løbet af efteråret så jeg, hvad byhaven skabte af fællesskaber på taget af skolen, og det fik mig til at søge om 10.000 kr. hos lokaludvalget til at afholde en frivillig workshop i foråret 2012, hvor folk kunne lære at lave plantekasser. Gårdlauget var medansøger for workshoppens afholdelse med en underskudsgaranti for de materialer, som vi selv brugte i baggården. Vi startede sæsonen for 2012 op med at forspire i vores egne vindueskarme. Der blev købt tomatplanter, jord og murerbaljer via internettet og samlet flamingokasser ind hos de lokale grønthandlere på Nørrebro. Jeg var på barsel i syv måneder fra marts måned, så jeg havde masser af tid til at hænge opslag op i trappeopgange og lokale butikker for at skabe opmærksomhed omkring vores workshop. Workshoppen blev afholdt i slutningen af maj måned med stor og entusiastisk deltagelse af mange fra nabogårdene. Vores baggårds lokale kunstner, John Normann, hjalp med at dekorere plantekasserne. Til denne

Dyrkning af planter, urter og grøntsager i bymiljøet griber mere og mere om sig. Vi bringer her et uddrag fra bogen TagTomat, der i detaljer fortæller, hvordan man kan gribe sagen an for at skabe grønne fællesskaber i byrummet.

4 heldige læsere kan hver vinde et eksemplar af den inspirerende bog værdi pr. stk. kr. 300,-. Svar på læserspørgsmålet på www.havelivet.dk

VIND

Køb bogen via www.tagtomat.dk/butik

første workshop valgte jeg at købe nogle af de færdiglavede plantekasser i ren flamingo, da vi ikke vidste, om folk ville hoppe på idéen med de hjemmelavede. Men det var også sidste gang, vi har købt noget færdigt ... I løbet af en hyggelig eftermiddag plantede vi sammen taghaven til med 35 plantekasser, og grundlaget for en høst på cirka 3000 tomater i løbet af sæsonen var lagt. I løbet af en sæson er der cirka 5-10 meget engagerede familier i taghaven og cirka dobbelt så mange, som spiser af grøntsagerne.

Krydderurter i stueplan

Sideløbende med taghaveprojektet var der så stor energi og lyst til at dyrke grønt i vores baggård, at vi fik bikset et par højbede sammen af pallerammer foret med plastic, sat oven på en genbrugt plastpalle. Vi plantede dem til med krydderurter en dejlig aften i juni, samme dag de var blevet fyldt med en grab fra en lastbil. Vi har nogle gode billeder af hele processen i vores blogindlæg fra maj og juni 2012. Plastpallen var en vigtig erfaring fra Dyrk Nørrebro, hvor de kunne se, at nogle træpaller hurtigt rådnede, når de fik jord på sig. Pallerammer er en hurtig måde at lave en byhave på, men dels ved man ikke, hvad de har været brugt til, og dels er de oftest lavet i fyr eller gran og rådner derfor efter 3-5 år. Men at dømme ud fra mængden af pallebede i det ganske land, så trumfer den nemme tilgang, selv om bedene forgår efter et par år.

Som supplement til krydderurterne forsøger vi hvert år at plante lidt forskellige grøntsager ud i højbedene, og der er cirka 15-20 familier, som løbende bruger af krydderurterne. Min teori er, at den højere brugsrate skyldes, at bedene er nemmere tilgængelige.

Dyr skal der til

I løbet af årene har vi udover at dyrke grønt lige så stille øget mængden af elementer for at få et lille økosystem op at køre. Vi har hængt otte mejsekasser op fra Dansk Ornitologisk Forening, bygget foderbræt og lavet et insekthotel af skrammel fra storskrald. Om insekthotellet har overnattende gæster er uvist, men der yngler lystigt mejser og spurve i redekasserne, hvilket tydeligt høres i forårs- og sommermånederne, hvor hyggelige piplyde og kvidrende sang fylder gården. I august 2014 gik mange engagerede beboere i gang med at grave ud til en hønsegård på den forfaldne petanquebane. Det tog næsten et år, fra vi gik i gang med at grave og støbe, til vi i juni

2015 kunne indvie hønsegården med indkøbet af tre prægtige høns, som bærer navnene Hans, Charlotte og Darth Vader.

Vi har endnu ikke spist nogen af hønsene, men jeg forestiller mig, at det kommer til at ske, og måske vi en dag får kaniner, som både kan spise grønt haveaffald og ende på middagstallerkenen.

Fremtidige grønne fællesskaber

I de år der er gået, siden taghaven blev startet, er det især det, at vi har fået høns i gården, som jeg oplever som den største fællesskabende ting. Det er enormt bekræftende at se ung som gammel sige godmorgen til hønsene eller smutte forbi med mælkebøtter og andet grønt, som er plukket på vej hjem fra skole eller børnehave. Så måske jeg kommer til at foreslå gårdlauget, at vi får et par kaniner som supplement til æglægningen. Den store ejerforening i gården har fået altaner, som nu prydes med blomster, og i den ende af gården, hvor der er aftensol, har nogle beboere foreslået, at der laves et udekøkken med opholdsmuligheder. I den bredeste del af gården får vi måske hevet asfalten op en dag og sået noget græs. Man har jo lov at drømme … det var jo trods alt længslen efter græs mellem tæerne, som startede tanken, der blev til TagTomat ...

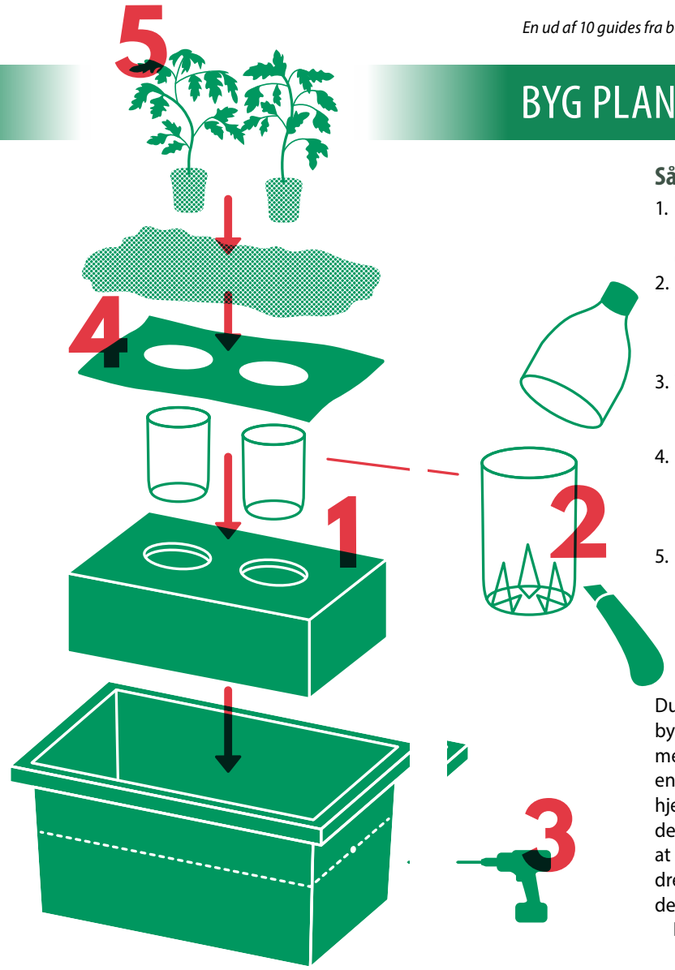

BYG PLANTEKASSER SELV Sværhedsgrad:

Sådan gør du

1. Placér flamingokasserne i murerbaljen, og skær hul til de to flasker, og tilpas deres højde.
2. Skær tre A-formede slidser i bunden af hver flaske, fold dem ind mod midten, og fyld flaskerne med jord.
3. Ved overkanten af flamingokasserne borer eller skærer du et par huller i kassen til overløb.
4. Læg fiberdug på flamingoen, og skær to huller, så det passer med flaskernes placering, og fyld op med jord.
5. Fugt jorden med et par liter vand, sæt dine planter og så dine frø i jorden. Du behøver ikke sætte planterne lige oven på flaskerne. Fyld op med vand.

Du kan nemt købe plantekasser i byggemarkedet lavet af flamingo, men udover at det er sjovt at bygge en plantekasse selv, så holder den hjemmelavede meget længere, og den kan flyttes rundt på. Jeg har lært at lave plantekasserne af mine forældre, og efter sigende har min far lært det af min farfar.

Dyrk ting, som gror opad, såsom tomater, agurker, bønner, salater, spinater, chilier, squash, radiser og blomster. I taghaven har vi også haft succes med at dyrke rødbeder og gulerødder. Kålplanter bliver flotte, og der skal meget gødning til at dyrke græskar. Uanset afgrøde bør du i løbet af sæsonen tilføre lidt gødning.

Plantekasserne kan indeholde cirka 40 liter vand; de skal vandes 2-3 gange per måned - når planterne bliver store op til 4-6 gange per måned. Du vander kassen i et af hjørnerne ved at trække fiberdugen til side. Den første uge eller to bør du også vande kassen ovenfra, indtil rødderne får fat.

Hvis du eller dit gårdlaug synes de sorte murerbaljer er grimme, kan I lave en plantekasseskjuler til den, eller I kan købe en KlikKasse fra TagTomat.

Du skal bruge:

- en plastbalje; vi bruger mest 65 liters murerbaljer
- et stykke tilskåret fiberdug, som du kan lægge jorden på
- to 1½ liters flasker
- en stor flamingokasse eller 1½ af de små

- en hobbykniv
- et bor og en skruemaskine til at lave overløb med, alternativt kan det skæres med hobbykniven
- tomatplanter og frø
- en 40-50 liters plantesæk eller tilsvarende næringsrig plantejord

To plantekasser kan starte forvandlingen af din baggård til en gårdhave.

Det bruger vi plantekasser til

De selvvandende plantekasser, kaldet kapillærkasser, er den idé, som TagTomat er startet på. Vi har 35 plantekasser på taget af skraldeskuret, og i "normale" baggårde har mange 3-5 stykker stående. På en altan er der ofte plads til to. Vi har erfaret, at ved brug af plantesække direkte på flamingoen - i stedet for fiberdug - lugter vandet råddent i løbet af sæsonen; derfor bruger vi nu fiberdug.

Find videoguide til denne og andre opskrifter fra bogen på **www.tagtomat.dk/guides**

Grundlaget for TagTomat som projekt og virksomhed blev lagt gennem frivillige workshops i baggården. Her i maj måned 2013.

Projektet Kongens Køkkenhave i Kongens Have ved Rosenborg Slot fortsætter i 2016 og 2017. Der er fælles havedag hver mandag fra 15-18 for frivillige. Kig gerne forbi.

Nyt til HAVEN

Udendørskrukker
Concrete, lys grå, sæt i 2 størrelser. De er frostsikre. Ikke vandtætte. Fås også i Lys brun. Højde: 40 cm og 50 cm Vejl. pris kr. 1.050,- pr. sæt www.housedoctor.dk

Sædehynder
Stripe by Stripe, sort/grå, 100% bomuld.
35 x 35 cm. Vejl. pris kr. 140,-
50 x 50 cm. Vejl. pris kr. 200,-
60 x 60 cm. Vejl. pris kr. 270,-
www.housedoctor.dk

DET KAN DU GØRE I HAVEN
- i maj

* Det er blevet midt i maj og haven blomstrer allerede på det smukkeste. Men desværre vælter ukrudtet også op af jorden nu. Her er der kun en ting at sige – det er bare om at komme i gang!
* Græsset klippes de første gange med højt skær. Fjern ukrudt i græsplænen og reparer evt. bare pletter, eller anlæg ny plæne.
* Nu er der dejlige syrener til at skære og bringe ind til vaserne, så stuen kommer til at dufte himmelsk.
* Har du forspirede kartofler, er det tid at lægge dem i jorden.
* I drivhuset kan du plante tomater, grøn peber samt agurk ud. Husk at lufte ud om dagen. Evt. anskaf automatisk vinduesåbner, da der kan blive over 30°C indenfor i maj
* Så køkkenhaven til med f.eks. porrer, kål og sætteløg. Fra midten af maj kan du også plante tomater ud. Majs, bønner, squash, melon og agurker bør vente til juni.
* Fra midt i måneden kan du plante sommerblomster ud, evt. også i krukker. Husk at vande og gøde.
* Undgå at give jordbærplanter gødning nu, da det giver en kraftig bladvækst og få bær.
* Beskær blodribs, forsythia, og japankvæde lige efter afblomstring, så buskene kan bruge sommeren på at danne blomster til næste forår.

Lounge bord - Raw
Produktet er fremstillet af aluminium og mango træ. Er ikke beregnet til konstant udedørsbrug. Ø 65 cm, højde 42 cm
Vejl. pris kr. 3.200,-

Loungestol - Colony
Produktet er fremstillet af flettet rattan.
Højde 82 cm, bredde 74 cm,
Vejl. pris kr. 3.200,-
www.housedoctor.dk

DET KAN DU GØRE I HAVEN
- juni

* De løvfældende planter viser tegn på vandmangel ved at hænge med blade og blomster. Men det kan ofte være svært at vurdere, om specielt stedsegrønne planter mangler vand.
* Drypvandingssystemer til haven kan være løsningen. Tal med gartnere på planteskoler og -centre. De kan hjælpe med at finde den helt rigtige løsning til din have.
* Juni er den måned, hvor al ting gror. Men husk, det gør ukrudtet også.
* Græsset skal klippes regelmæssigt, og gødes inden Sankt Hans.
* Hold øje med bladlusene.
* Tilså køkkenhaven. For at undgå overflod af grøntsager i en kort periode, bør du dele frøene op og så nye rækker ca. hver 3. uge.
* Tomater og agurker kan nu også dyrkes på friland. Ideelt voksested: En lun sydvendt mur.
* Frugten på frugttræer skal evt. udtyndes.
* Drivhusets planter kræver vand og næring. Husk at lufte godt ud, for at nedsætte risici for sygdomsangreb.
* "Nip" sommerblomsterne og husk at give dem gødning. Så vil de kvittere med endnu flottere blomster.

Skønne Backdoorshoes
Komfortable havesko fra Backdoorshoes med sjovt design. Nemme og hurtige at tage på. Bløde behagelige sko, der er ekstremt lette, vejer kun 200 gram. Tekstilsålen er aftagelig og kan vaskes i vaskemaskine.
Fås i str. 37-41.
Vejl. pris kr. 299,95.
www.blomsterverden.dk

VIND

3 heldige læsere kan hver vinde et par Backdoorshoes til en værdi af kr. 299,95 fra www.blomsterverden.dk. Svar på læserspørgsmålet på www.havelivet.dk

'Green Halo' Pæon
Unik pæon med hvid, krusende top, der sidder på en bund af limegrønne kronblade. Svag duftende.
Vejl. pris kr. 319,95.

'Henry Bockstoce' Pæon
Dobbel fyldt blomst i en høj-rød farve. Velduftende!
Vejl. pris kr. 59,95.

'Coral Charm' Pæon
Hybrid. God duft. Fyldte store blomster i skøn farve.
Vejl. pris kr. 54,95.

'Garden Treasure' Pæon
Denne pæon er en krydsning af silkepæon og træpæon. Garden Treasure giver store flotte blomster med røde aftegninger i centrum. Meget hårdfør og blomstervillig.
Vejl. pris kr. 169,95.

Pæoner i nye farver

Alle pæoner fra blomsterverden.dk leveres som barrods planter, og skal derfor plantes hurtigst mulig efter modtagelse. Pæoner skal placeres solrigt og i veldrænet, ikke for tør muldjord med et rimeligt indhold af ler og kalk.
www.blomsterverden.dk

Der tages forbehold for tryk fejl, eller pris fejl.

Grønne åndehuller i Singapore

Af journalist Ulla Lund og fotograf Peter Hauerbach

I en bystat som Singapore med fem millioner indbyggere ligesom i Danmark - på et areal kun lidt større end Bornholm - er grønne åndehuller et must. Der ligger klatter af oprindelig regnskov, og ellers er der skabt levende liv på gangbroer, tagterrasser - og kreativt i højderne; som supertræerne og de store domer i Gardens by the Bay. Træerne rækker grene af stål ud i 50 meters højde, og har en "bark" af levende planter, solceller og vandopsamlingssystemer.

Gardens by the Bay nærmer vi os gradvis ad en gangbro i 3. etage. På den måde ser, dufter og føler man inkarnationen af det moderne Singapore, hvor natur, kunst og højteknologi ofte går op i en højere enhed:

Gangbroen myldrer med folk og flora. Under dundrer trafikken i otte spor, bagud er udsigten det ret nye 2000 værelses Marina Bay Sands, med tre hoteltårne og tværgående pool med palmer øverst.

Til venstre skimtes Singapore Flyer, verdens højeste pariserhjul. Tidligere får vi overblik over hele bystaten – især for at spotte de grønne oaser - fra de langsomt drejende kabiner. Derfra, 42 etager oppe, ser vi haver, tage med grøn beplantning og blomster, de 18 supertræer og de to kuppelformede glashuse med alverdens planter… inkluderet verdens højeste menneskeskabte vandfald.

Fra Singapore Flyer får man et fint overblik, mens de store kabiner langsomt drejer rundt og en guide i øretelefonerne fortæller; udsigten kan nydes med et glas champagne.

Orkideer, bregner og regnskovstræer vokser tæt langs det kunstige bjerg med det største menneskeskabte vandfald i verden.

Verdens højeste byggede vandfald

Med en shuttle-bus for enden af gangbroen går turen først gennem de mange temahaver, delt op i forskellige afdelinger, hvor planter og skvulpturer blandes. Nogle træer og planter er samlet tematisk på jorden, andre vokser i højbede i huller på betonmure.

Den fugtige varme får vi dæmpet ned i det enorme glashus "Cloud Forest", det højeste, men indvendigt det mindste, af de to enorme domer. Lige indenfor står vanddråber behageligt afkølende i luften fra vandfaldet, bygget øverst på dette indvendige grønne regnskovsbjerg, med træer bevokset bl.a. med epifytter, lianer og vild ingefær m.m.

Vandfaldet kan nydes nedefra, på en gangbro midtvejs - eller fra toppen, omgivet af blomster. Der er endda elevator derop, og så kan man følge stier nedad.

Vandfaldet drøner ned fra 30 meters højde og langs siderne vokser også træer, bregner og orkideer.

"Vi har over 6 millioner gæster om året alene til domerne og den udendørs skyway mellem supertræerne. Det koster indgang til skyway og domer, resten er gratis at opleve. Mange lokale som turister bruger den udendørs park, stier rundt om søerne, til motion, lidt stilhed og skolerne til undervisning" fortæller Ralf Gresch, assisterende direktør i Gardens by the Bay.

I glashuset findes også temahaver f.eks. den sydamerikanske have og et område med navnet "Den glemte Verden", oven i købet med en lille sø med lotusblomster.

Blomsterdome med subtropisk klima

I det større men fladere naboglashus "Flower Dome" findes vækster fra det subtropiske område, især Middelhavsområdet, der trives i tør varme. Desuden et område med planter fra ørkenområder bl.a. sukkulenter, og plancher der fortæller om planternes overlevelsesstrategier og tilpasning til deres livsbetingelser.

Af store træer står der f.eks. baobab, og et par store, gamle oliventræer stortrives. Et er tusind år gammelt, og som Ralf fortæller: "Det var noget af en opgave at få det hertil, og fortsat overleve".

Et område er reserveret til skiftende udstillinger og temaer, nogle har også nordiske blomster som tema f.eks. tulipaner.

Supertræer – levende søjler af bæredygtighed

På de 18 supertræer vokser 163.000 planter fra 30 lande. Disse lodrette haver er mellem 25 og 50 meter høje og et studie i bæredygtighed – ligesom resten af haven, der åbnede i 2012.

"Vi opsamler regnvand, bruger energi fra det haveaffald vi brænder og har solceller på supertræerne. Så alt er et selvbærende system", fortæller Ralf Gresch.

Supertræerne er konstrueret med flere lag af stål på et fundament af beton. I bunden vokser bregner på "træerne", derefter følger snylteplanter og længere oppe tager klatreplanter over - og farverige orkideer.

Energien fra solcellerne på træerne er nok til at give energi til de to aftenshows med lys og lydshow. Det opsamlede vand indgår bl.a. til at køle af i domerne, og vande haverne.

Hængebroen er lige lukket et kvarter på grund af tordenvejr, før der bliver adgang igen. Fra skyway´en i 22 meters højde står træer og park smukt i det gyldne lys. Men tropemørket sænker sig hurtigt, og elevatoren fører os ned til et show med ti minutters bragende show med lys i skiftende farver på supertræerne.

Inde i domerne er der anlagt rør til kølesystemet under gulvet. De drives af den energi, der indvindes i haven, der også giver nok grøn energi til de to elslugende daglige forestillinger med sound and light show.

Tid til afslapning under de store oliventræer i Flower Dome.

Flower Dome er indvendigt den største af de to enorme glashuse. Herinde holdes mange skiftende blomsterudstillinger med både subtropiske og tempererede vækster.

Havnefronterne er også gjort hyggelige og grønne. Science Museum formet som en lotus bruger regnvand til bassinerne foran med levende lotusblomster.

7 tons vejer den "svævende" kæmpebaby i Gardens by the Bay, skabt af britiske Marc Quinn.

Murplante fra stiomgivelserne i Gardens by the Bay

Pool og palmer på 57. etage

Fra Gardens by the Bay er der udsigt over mod byens største, nyeste hotel – Marina Bay Sands Sky – der har et andet grønt åndehul i toppen.

Snup elevatoren til 57. etage med en pool, der duver ud over kanten. Når – kun gæster har adgang til poolen, er der heldigvis en lille sikkerhedsbarriere på en halv meter foran… hvis man nu skulle tumle ud over; alligevel har jeg virkelig følelsen af at hænge ud over kanten med hele storbyen under.

Poolen på 25 meter går henover alle tre hoteltårne og minder nedefra om et skib. Store palmer giver skygge til de badende hotelgæster, til afslapning i solstolene - og de besøgende på observationsplatformen, hvor der er adgang for alle mod en lille entré.

Shopping med grønne områder - oppe som nede

Selv når shoppegenet og kunstinteressen skal tilfredsstilles, kan grønne oplevelser indgå.

I de nederste etager i Marina Bay Sands Sky findes et stormagasin. Når kreditkortet er blevet overophedet, er det bare at gå udenfor og nyde havnefronten og Art Science Museum. Bygningen er formet som en lotusblomst, og regnvand fra dets tag fylder de lave bassiner i bunden, hvor lotusblomster pynter.

Kreditkortet kan dog blive fristet … igen; især på Orchard Road. En af de flotteste malls er Orchard Central, hvor man mellem indkøbene kan slappe af i en afslappende grøn topterrasse, Roof Garden med palmer, eksotiske blomster og buske.

Skal der være større grønne oplevelser, så besøg den righoldige botaniske have hvis spæde start blev lagt af Singapores grundlægger Sir Stamford Raffles helt tilbage i 1857. Den blev udnævnt til UNESCO "Verdens Arv" område i 2015 og man kan bruge time-

Den foretrukne weekendfornøjelse lokalt er shopping i de store malls, hvoraf mange – som her Orchard Mall – byder på grøn afslapning på toppen.

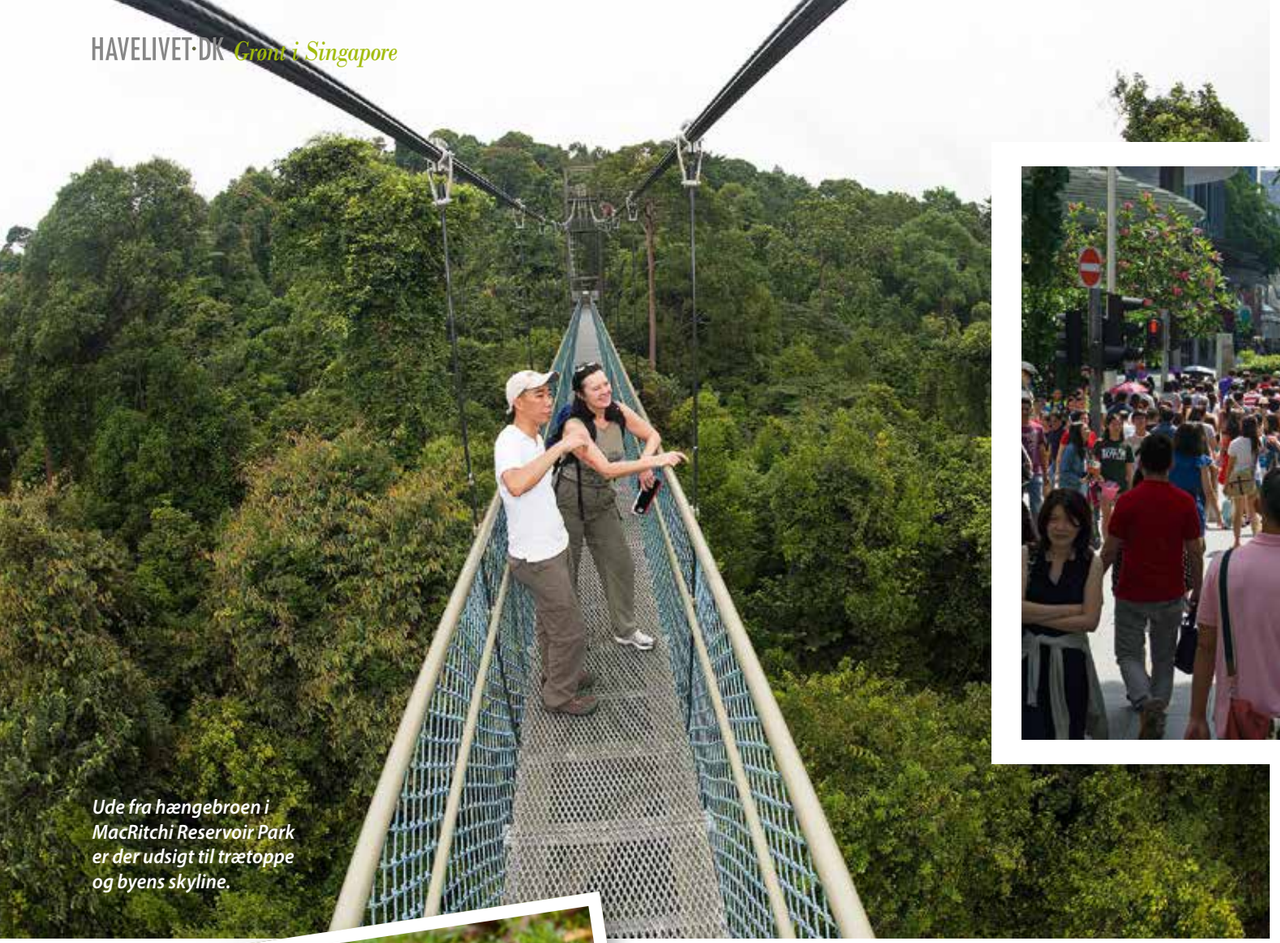

Ude fra hængebroen i MacRitchi Reservoir Park er der udsigt til trætoppe og byens skyline.

Bæltedyret havde forvildet sig ind i en villahave, blev hentet og sat ud i frihed i MacRitchi.

Selv direkte i centrum findes en lille regnskov, Bukit Timah, men grønne vækster, træer og stier.

Fakta

Botanisk Have: www.sbg.org.sg
Gardens by the Bay: www.gardensbythebay.com.sg.
Hotel Marina Bay Sands hotel med pool og observationsplatform: www.marinabaysands.com.
Det nye **ArtScience Museum** ligger lige udenfor www.marinabaysands.com/Singapore-Museum.
Bukit Timah, MacRithie Reservoir Park og East Coast Park: www.nparks.gov.sg.

Se mere generelt på: www.yoursingapore.com/content/traveller/en/experience.html fra Singapore Tourism Board.

Fly og hotel: Vi fløj med Singapore Airlines, med flere ugentlige direkte afgange fra Kastrup i samarbejde med SAS, se www.singaporeair.com.

vis her – på skyggefulde stier, blandt høje træer og græsser og i drivhuse med store orkidesamlinger.

Og skal byliv blandes med at leje en cykel, rulleskøjter eller bare en løbetur langs kysten med træer, grønne omgivelser og småstrande ved, så tag turen til East Coast Park. Det er en smal, men kilometer lang park med asfaltstier og grønt, der går næsten fra centrum og hele vejen til lufthavnen. Et godt sted at slutte dagen med en "sundowner" fulgt af ildrød solnedgang over havet, hvor de store skibe ligger på red; og fortsætte med friske krabber på de mange lokale restauranter.

Regnskov og botaniske oplevelser

Bukit Timah Nature Reserve byder på sidste rest af oprindelig regnskov i centrum, i miniformat, men med de snoede stier er det fint til en gåtur; hvis man ikke har tid til f.eks. at tage lidt uden for centrum og besøge MacRitchie Reservoir Park, der er en regnskov og fornemmes med de cirka 24 fodboldbaner, den fylder.

En god spadseretur fører i MacRitchie Reservoir Park til en hængebro, hvor man kan observere livet i trætoppene. Flere af træer og buske har navneskilte. Knap 40 procent af den oprindelige vegetation i Singapore er repræsenteret her. Ved informationscentret møder vi et par biologer, der skal sætte et bæltedyr ud, der havde forvildet sig ind i et parcelhusområde og får lov at følge med og se det blive sluppet fri i mere naturlige omgivelser.

Vi går også over hængebroen i trætoppene og nyder udsigten bl.a. over byens skyline og ind i Malaysia. Der bliver dog denne gang ikke tid til at leje en kano og sejle på opdagelse, men til at tage de to lange gåture på henholdsvis 3,2 og 4,8 km.

Det højeste punkt i Singapore findes her og er 167 meter højt, så også på den måde ligner Singapore det danske landskab, selv om beboerne her har langt mindre plads at boltre sig på og derfor virkeligt værdsætter de grønne oaser.

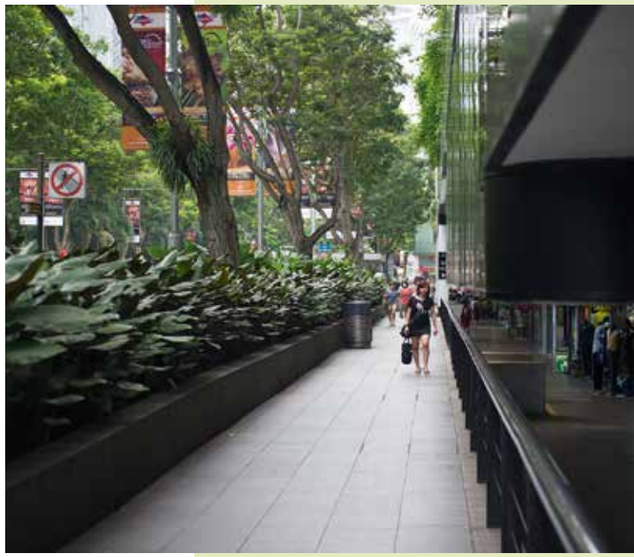

Fordi pladsen er trang i bystaten gøres der meget ud af grønne åndehuller, som her stierne i Fort Cannings park direkte i centrum.

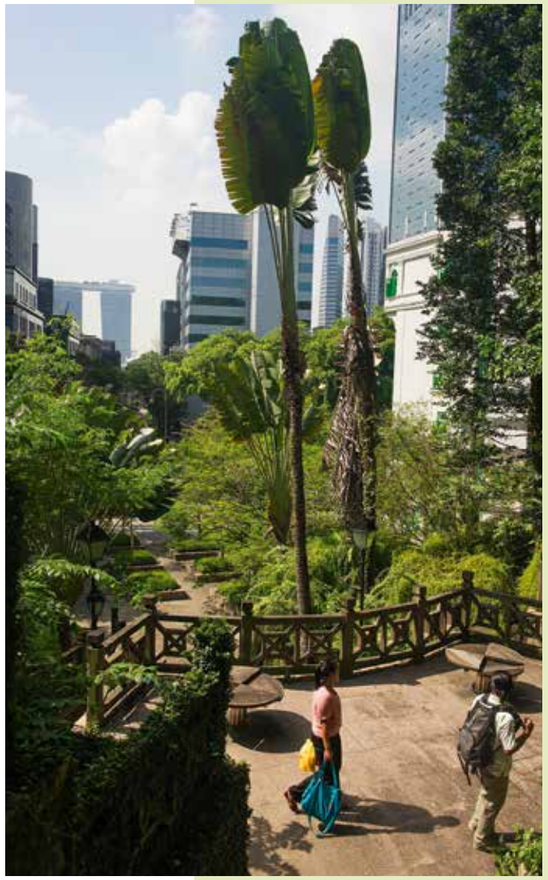

En totaloplevelse på Fyn

Fyn har meget at byde på for have og naturelskere. Tag til Fyn søndag den 26. juni, hvor to af øens skønneste steder byder indenfor til særlige midsommeroplevelser.

Grønbechs Univers

Mogens Grønbech blev født i Bellinge på Fyn den 4. maj 1944, som søn af en gartnerfamilie. Nu er Mogens kommet hjem til Fyn igen og er flyttet ind på den store gård "Kabbelhøj", beliggende på et af Danmarks smukkeste områder, nemlig på halvøen "Knolden". Den firlængede gård ligger i ensom majestæt blandt naturskønne marker, enge og bakker, hvorfra der er den skønneste udsigt og hele 3 km strand ud mod det fynske øhav. Her har han skabt sit livsværk – Grønbechs Univers.

Mogens Grønbechs inspirerende arbejde har gennem årene ledt til store udsmykningsopgaver, bl.a. ved Hendes Majestæt Dronning Margrethes 60 og 70-års fødselsdage, større arrangementer for Carlsberg, Nordea, Berlingske Tidende, Ernst og Young blandt mange andre. Mogens skulpturer og væginstallationer, baseret på naturens materialer, er blevet hans kendetegn, der kan ses i mange store indkøbscentre i Danmark og i kontorerne hos store virksomheder. Mogens var kunstnerisk leder af Blomsterfestivalen i København i 1997 og 2001, og har gennem flere år været skaber, hovedarrangør og kunstnerisk designer af den succesfulde Livsstilsmesse på Ledreborg Slot.

MIDSOMMERBESØG I GRØNBECHS UNIVERS 26. JUNI 2016

Her byder Mogens Grønbech de besøgende indenfor i sit univers, hvor man kan opleve Grønbechs grønne rum ude som inde – alt indrettet med naturens mangfoldighed af skønne materialer. Oplev privatboligen samt ferieboligen, de charmerende rum i gårdens fire længer og ikke mindst det spændende grønne gårdmiljø.

Tag med på en dejlig gåtur på "Knolden" med mulighed for at nyde udsigten og ikke mindst midsommerfrokosten i naturen.

Midsommerfrokost med 5 specialiteter fra Restaurant SuRi i Holbæk – vinder af kokkekonkurrencen "Local Cooking 2013 og 2014. www.suri.dk

Tilmelding (senest tirsdag den 21. juni) til rundvisning, inspirationstur på Knolden og frokost - pris kr. 395,- pr. person på mogens@andersenoggroenbech.dk

Grønbechs Univers - Knoldsvej 9 - 5600 Faaborg
Telefon 40 41 16 63 – www.andersenoggroenbech.dk

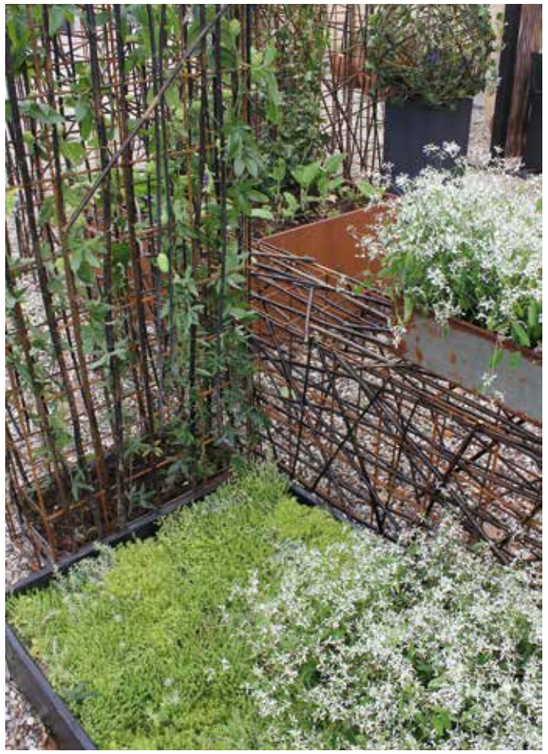

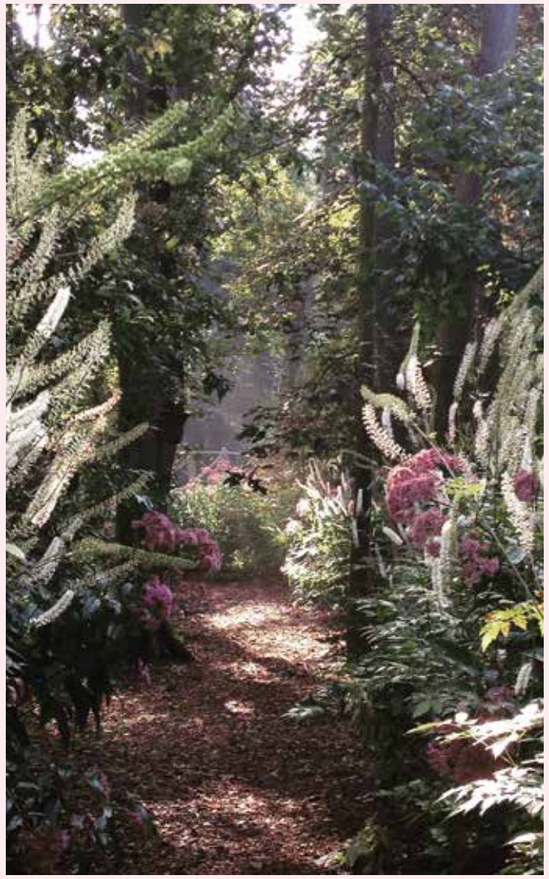

MIDSOMMERBESØG I SANDERUMGAARDS ROMANTISKE HAVE 26. JUNI 2016

I den Romantiske Have på Sanderumgaard står tiden for en stund stille, og den danske havehistorie åbner sig op. Mellem bugtende kanaler, staudebede, små lysthuse, og uberørt skov, oplever man en ægte 1700-tals romantisk have.

Ejeren Susanne Vind tager imod, fortæller havens historie og om det spændende arbejde med at restaurere og åbne op for gæster. I Herskabsstalden ved siden af frugt- og rosenhaven serveres der kaffe og kage, og der er mulighed for at købe smukke gaveartikler særligt udvalgt i England, samt lokale fynske specialiteter såsom honning og marmelader.

Tilmelding (senest tirsdag den 21. juni) til rundvisning og eftermiddagskaffe den 26. juni 2016 – pris kr. 170,- pr. person på s.vind@sanderumgaard.dk

Den Romantiske Have Sanderumgaard · Sanderumgaardvej 150
5220 Odense SØ · Telefon 26 19 21 30 · www.sanderumgaard.dk

KOLDINGHUS

13. maj - 25. september 2016

FABERGÉ

Zarens hofjuvelér og forbindelsen
til den danske kongefamilie

13. maj åbner Koldinghus en enestående særudstilling af smykker
og juvelérkunst skabt af den russiske zars hofjuvelér Peter Carl Fabergé.
Hans verdensberømte juvelérkunst har alle en unik historie.
Værkerne er nedarvet gennem generationer og stadig i brug
i den danske kongefamilie.

www.koldinghus.dk

Fotograf: Iben Kaufmann

Besøg også Madkælderen Koldinghus, tlf. 7550 4798

Suzannes passion for at *Male*

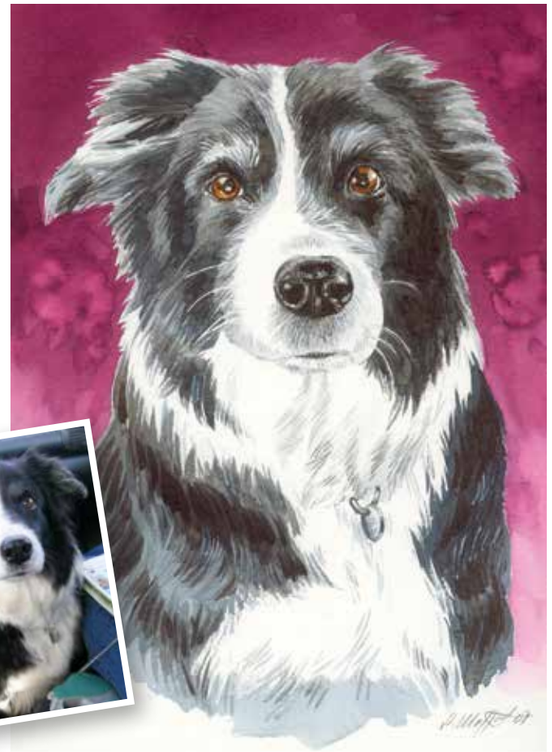

Tekst: grafiker/illustrator Suzanne Moffat Bredvig

Få malet et portræt af din hund, kat - dit barn, hus eller andet

Få malet et portræt af den eller det du holder af. Din familie, børn eller venner – hus – kæledyr eller andet du tænker meget på og synes om.

Jeg har mange års erfaring som kreativ designer, illustrator og kunstner fra bl.a. forlags- og reklamebranchen, hvor jeg har illustreret mange bøger og tegnet til mange magasiner. Den store lyst til det kreative har også givet mig mulighed for at undervise på malerkurser i såvel akvarel som oliemaling.

Min store passion er at male blomster, dyr, portrætter, huse m.m. - både i akvarel og olie.

Måske har du lyst til at få malet noget eller nogen, du holder af. Send mig en mail på: suzanne@moffart.dk eller ring til min mobil: 2728 3424.

Fakta

Læs mere her: www.moffart.dk

Hør mere om slåning med le på årets Garden Living Fair i Fredensborg

Le for Livet

De gamle nordiske naturlige traditioner vender tilbage - i køkkenet såvel som på engområder og i haven. Leen har fundet vej tilbage som en miljørigtig løsning, når enge og græsplæner skal slås.

Tekst og foto: Bakkebjerg Naturpleje. www.legrej.dk

Gennem de senere år er de danske gourmetkøkkener blevet verdenskendte og har fået tildelt Michelin stjerner. Fuldt fortjent for flot arbejde. Dette har givet anledning til stor interesse for finere madlavning langt ud til menigmand.

Man behøver nu ikke længere ikke være Michelin kok for, at lave fantastisk mad. Mange gør det hjemme i eget køkken – og så er det tilmed forbundet med velvære, hygge og sundhed.

Samme tendens er sket, når man bevæger sig ud i haven og naturen. Det er blevet moderne at slå med le. Trenden startede for alvor for snart en snes år siden med frivillige pionerer, der begyndte med naturpleje på enge rundt i landet. Via le-kurser, hos især Danmarks Naturfredningsforening, og legrej.dk er der opstartet omkring 30 le-laug i Danmark.

Mange har her erkendt og lært, at det at slå med le ikke kun er forbeholdt gamle bønder med barkede næver, eller det at skulle bo som Bonderøven – det er for menigmand, menigkvinde og sågar menigbarn. Alle kan være med. Alle er med. Nu også et stærkt stigende antal haveejere.

Der er en god grund til, at sammenligne de fine køkkener og havearbejde med en le. Dette fordi, at når man går rundt i de store køkkenforretninger, så bugner udbuddet af alskens køkkenmakiner, og det samme gælder byggemarkedets udbud af haveredskaber.

Men de, som laver den bedste mad, kan som oftest nøjes med et par forskellige knive, gryder og køkkenskeer. Ingen maskiner. Det bedste af det bedste kan gøres med enkelt grej.

Det helt samme gælder en le. En le-ejer behøver ikke græsslåmaskine, en trimmer osv. Leen kommer overalt – dog undtaget indkørsler med knust granit.

Fordelene ved leen er mangfoldige:

- Man behøver ikke dyrt maskineri og stort redskabsskur.
- Man behøver ikke være bekymret over olie, tændrør, kabler, service og en maskine, der skal repareres, når den ikke vil starte – leen starter hver gang.
- Man kan slå sit græs i alle lyse timer, uden hensyn til tider og regler for larm i grundejerforeningen, eller om naboen har gæster til søndagskaffe.
- Man kan slå sit græs, når det er vådt af regn eller dug, og er derfor ikke afhængig af længere tid med tørvejr
- Ingen med allergi eller overfølsomhed generes af sprøjt af safter rundt i luften.
- Flere kan slå med le i haven på samme tid og have en rigtig hyggestund.
- Skulle man være bortrejst i længere tid, så er der ingen grund til stress over længden på græsset – leen klarer det i alle længder.
- Man kan mødes med andre i frivillige laug, hvis man synes haven bliver for lille.
- Man kan lære at slå med le på kursus.

Rækken af fordele er meget længere. Med en le oplever man frihed, hygge, motion og wellness.

Det er samhørighed med det man slår og sameksistens med omgivelserne, nu med fuglesang.

At slå med le er fornemmelsen af nærhed og nuet.

DESIGN DIN HAVE *med farver*

VIND

Når man siger "farver i haven", tænker de fleste nok først og fremmest på planter og blomster. Men meget mere påvirker den samlede helhed. Bogen "Design din have med farver" af designer og haveskribent Nina Ewald er den første danske bog, der gennemgår alle havens forskellige elementer, som skal spille sammen og danne farvemæssig harmoni: Bygninger, hegn, belægninger, det "løse" inventar og selvfølgelig hele beplantningen.

Tekst og foto: fra bogen Design din have med farver af Nina Ewald
Forlaget NICE

2 læsere kan vinde et eksemplar af bogen Design din have med farver. Vejl. udsalgspris: 279,95 kr. Svar på læserspørgsmålet på www.havelivet.dk.

I bogen beskrives, hvordan de enkelte farver påvirker os både fysisk og psykisk; og ved hjælp af farvecirklen gives der anvisninger på, hvorledes man nemt kan farvesætte sin have ud fra enkle principper og komponere skønne bede til forskellige årstider.

Alle kapitler er fyldt med et væld af smukke og inspirerende fotos, der viser huse, haveinventar og planter i forskellige farveholdninger og stilarter; både i større sammenhænge og med fokus på detaljer i hele paletten. Vi bringer her en lille smagsprøve fra indledningen til bogen samt nogle eksempler på nogle havestemninger i rød, blå og gul, som blot er nogle få af de mange farveholdninger man kan vælge blandt regnbuens og bogens utallige farverideer.

Om forfatteren

Nina Ewald har sit farvemæssige bagland i orden, med en uddannelse på Danmarks Designskole og flere års undervisning i farvelære. Hun har også selv afholdt kurser og holdt foredrag om emnet og har derudover mange års praktisk erfaring med farvesætning af både bolig og have.

Nina har udgivet adskillige bøger om hus og have. Hun rejser verden rundt, fotograferer og henter inspiration og viden bl.a. på besøg i private haver og på udstillinger.

Mange mennesker bliver usikre, når de skal farvesætte deres bolig, og i haven er det ikke nemmere. Tværtimod, for udenfor er tingene jo ikke stationære på samme måde som inde i huset. Ude i det fri under åben himmel er der årstidernes skiften at tage hensyn til, og haven ændrer jo fuldstændig karakter i løbet af forår, sommer, efterår og vinter.

Det at vælge farver til haven er en meget personlig sag, for vi har jo alle sammen nogle kulører, vi foretrækker, og andre, vi ikke kan lide. Vi kan nemt blive usikre på, hvordan vi skal gribe det hele an.

Den oprindelige betydning af ordet have er "et indhegnet område", og det er jo præcis, hvad de fleste haver er den dag i dag. Et større eller mindre stykke jord omkring huset, som kan anlægges på alle mulige måder, præcis efter haveejerens smag, lyst og formåen. Der er lige så mange haver til, som der er haveejere! Nogle af dem (haverne altså!) er vilde og anarkistiske, andre er enkle og modernistiske; der er de frodige og romantiske … og sådan kan jeg fortsætte opremsningen. Ét har de til fælles: de er allesammen fyldt med farver. Der findes simpelthen ingen have uden farver, og netop fordi havens område som regel er forholdsvis begrænset, vil de ofte være tæt på hinanden og derfor påvirke hinanden mere, end når de er spredt over et større areal.

Vælg farverne med omhu

Hvad enten du har mange eller få planter, vil haven altid – og først og fremmest – indeholde farven grøn. Ja, selv hvis du rent hypotetisk forestillede dig en have uden nogen som helst form for beplantning, men udelukkende med en hård belægning, har denne jo også en farve. Og så ville der efter et stykke tid dukke grønt op her og der, i form af selvsåede planter mellem sten og fliser!

I nogle haver er det løvet, der dominerer og giver et roligt, stilfærdigt indtryk med forskellige grønne nuancer – i andre har man boltret sig i et heftigt miks af farver fra hele farveskalaen. I det sidste tilfælde vil det ofte være blomsterne, der sætter dagsordenen, men hertil kommer så de farver, som findes andre steder i haven. Du skal nemlig huske på, at det ikke kun er løvets mange grønne nuancer og blomsternes brogede kulører, der skaber farvebilledet. En have består af en lang række vidt forskellige elementer, både de "levende" og de "døde". Derfor sammensættes havens farvepalet af både bedene og den øvrige beplantning samt af farverne på alt det andet, der befinder sig på parcellen: bygninger, stakitter, belægning samt havemøbler, krukker og andet mindre tilbehør. Det er vigtigt for balancen, at have, hus og de andre elementer farvemæssigt passer sammen: Fuldstændig på samme måde som når du indretter din bolig, hvor møbler og tilbehør skal matche døre, vinduer, vægge og gulve.

Når du står over for at anlægge en ny have, eller du skal i gang med at omlægge den gamle, vil det ofte være sådan, at du først og fremmest fokuserer på anlæg og udformning. Farverne kommer haltende

bagefter, måske sådan lidt tilfældigt. Det kan være, du uovervejet vælger de forhåndenværende søms princip; forstået på den måde, at noget har du i forvejen, og andet bliver anskaffet lidt efter lidt. Det kan være planter og småting, som allerede er i haven, og som bliver suppleret med noget, du får forærende eller bytter dig til. Den løsning kan godt gå hen og blive et uharmonisk miskmask, hvis du ikke i forvejen har lagt en farveplan for haven.

Du må aldrig glemme, at farverne har enormt stor betydning for både havens udseende og for dit eget velbefindende. Større end du måske umiddelbart forestiller dig. Det er ikke blot et spørgsmål om at kunne lide eller ikke kunne lide bestemte kulører. Nej, farverne går direkte ind i din underbevidsthed og er med til at skabe stemninger og sindstilstande.

DET ER IKKE SÅ NEMT AT OMLÆGGE FARVERNE I EN HEL HAVE SOM AT KØBE EN NY KJOLE ELLER UDSKIFTE PUDERNE I SOFAEN.

Mode i farver

Det kan godt være, du tror, at du har dit helt personlige forhold til farver. At du ved lige præcis, hvad du kan lide, og hvad der er din yndlingskulør. Det er en sandhed med modifikationer. Selvfølgelig er der nogle farver, vi hver især holder mere af end andre, men alligevel bliver vi allesammen påvirket af generelle trends og af moden. Ikke mindst tøjets og boligens stil og farver påvirker os, og vi er så vant til, at her skifter moden hyppigt. Trendsættere viser i blade og magasiner, hvordan vi skal bo og klæde os, og i løbet af no time kan vi se de nye strømninger omsat til virkelighed i bolig og garderobe. Vi har vist alle sammen oplevet at kikke på ældre billeder, hvor vi er ved at dø af grin over det, som vi for 10-15 år siden syntes, var det hotteste af det hotte!

Der er også skiftende trends, når det gælder have og planter, men her er tempoet dog noget langsommere. Det er ikke så nemt at omlægge farverne i en hel have som at købe en ny kjole eller udskifte puderne i sofaen. Det kræver mere tid at finde de rette planter og få dem i vækst, og det er et større arbejde, når hus og hegn skal males, eller den gamle belægning skal skiftes ud.

Havens trends

De udendørs trends gælder både den måde, haverne anlægges på, hvilke plantersorter der er moderne, og hvilke farver der er oppe i tiden. Det kan opleves på have- og planteudstillinger, hvor der præsenteres showhaver og planter i tråd med de aktuelle strømninger – og det kan vi også se på de billeder, der vises i havebøger og -blade.

Vores oldeforældre boltrede sig ofte med hele farveskalaen i stærkt brogede scenerier. Så var der andre perioder, hvor haverne næsten kun var (stedse)grønne, som f.eks. i 60'erne og 70'erne. I flere år var blå blomster i højsædet, så kom de lyse pastelfarver og derefter de mørke, næsten sorte kulører på både løv og blomster. Dem ser vi stadigvæk mange af – og de er et spændende supplement til havens palet. De seneste år er der sat fokus på retrofarverne gul og orange, der ellers længe havde været dømt ude, og på internationale haveshows kan vi nu spotte havedesignernes lyst til igen at mikse masser af forskellige kulører fra hele farveskalaen.

Det er svært at undgå at blive påvirket af tidens trends, og det kan også være et problem at finde planter, der farvemæssigt er anderledes end dem, producenter og planteskoler har valgt til deres aktuelle sortiment. Alligevel er det vigtigt, at vi gør os klart, hvilke farver vi dybest set selv foretrækker, uden hensyntagen til hvad der er oppe i tiden, og hvad vi umiddelbart kan få fat på. Det bliver vi mest tilfreds med i længden, og med ihærdighed kan vi altid finde egnede planter, selvom de ikke lige er til salg på den lokale planteskole. Ikke mindst internettet har gjort det meget nemmere at finde frem til usædvanlige sorter, som kan bestilles hjem.

Smag, stil og stemning

Det er spændende at vælge nye farver til både havens faste og løse inventar. Men det er bestemt ikke ligegyldigt, hvad du vælger. De regler, som gælder for boligens farvesætning, kan mere eller mindre overføres på haven. Når et rum i boligen skal indrettes, indgår alle dets elementer i en samlet helhed: vægge, loft, gulv, møbler, tæpper, gardiner og småting. På samme måde skaber havens planter i samklang med belægning, hegn, låge, havemøbler og krukker den overordnede stil og stemning. Når farven skal vælges, bør du bestemme dig for en kulør, som matcher både med husets farver (facade, døre, vinduer og tag) og med de planter, der vokser i haven.

Smag og behag er jo som bekendt – og heldigvis – forskellig. Især når det gælder farver, har vi hver vores helt personlige opfattelse af, hvad der er smukt. Nogle farver er imidlertid mere velegnede til udendørs brug end andre. Generelt vil jeg fraråde alt for hidsige kulører til havens faste inventar, i hvert tilfælde til de store flader som eksempelvis huse og hegn. Man skal i hvert tilfælde være en erfaren farvesætter for at kaste sig ud i orange, pink, lilla og andre heftige nuancer. De kan virke som en farveeksplosion på nethinden, som man hurtigt får nok af. Så dem synes jeg, du bør overlade til de mindre ting såsom hynder, krukker m.m. til blomsternes palet. Gå i stedet efter de mere diskrete toner, og brug pangfarverne i små doser.

Hvid, sort og grå er neutrale farver, som du ikke kan gå fejl af, og de er anvendelige mange steder. Også mange grønne og blå nuancer går fint i spænd med havens planter, og endelig kan du jo vælge at lade træværk fremstå med sin oprindelige farve, som passer naturligt til havens farvekomposition.

BOGEN INDHOLDER OGSÅ

FARVENES EGENSKABER OG PSYKOLOGI

FARVELÆRE

HAVENS HUSE

HEGN, HÆKKE OG LÅGER

FARVESKIFT

BAGGRUNDE

HAVENS GULV

HAVENS LØSE INVENTAR

SÅDAN MALER DU UDENDØRS

KUNSTEN AT KOMPONERE ET BED

ÅRSTIDERNE

PLANTERNE

GETAWAY · FREDENSBORG

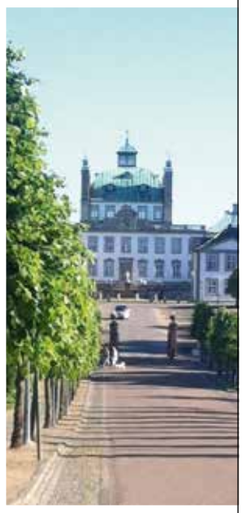

Nyd et romantisk ophold på Fredensborg Store Kro, beliggende i et af Nordsjællands smukkeste områder med Fredensborg Slot og den royale familie som nærmeste nabo.

Tilbuddet inkluderer:
4-retters gourmet middag, ekskl. drikkevarer
Romantisk dobbeltværelse
Stor morgenkomplet

Bookingkode: Havelivet16

Normalpris kr. 1795,- kr pr. person.

Din pris: **Kr. 1.250,-** pr. person

Book nu på
info@storekro.com eller
på telefon +45 3644 8020
Bookingkode: Havelivet16

Se mere på www.storekro.com

FREDENSBORG
Store Kro

FREDENSBORG
Slot og Slotshave

VIND

3 læsere har mulighed for at vinde et eksemplar af bogen til en vejledende pris af kr. 349,-. Svar på læserspørgsmålet på www.havelivet.dk.

Tekst: Christine Waage Rasmussen og fotos fra bogen FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE fra Forlaget Gad

BESØG FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE:

I juli måned til midt august kan du komme med på en rundvisning på Fredensborg Slot, i Orangeriet og Urtehaven.
I samme periode er der gratis adgang til Den Reserverede Have kl. 9-17.
Bestil omvisning på fredensborg@slke.dk

FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE

Fredensborg Slot, Nordsjællands smukke barokslot fra 1700-tallet, har i mange år haft særstatus som regentparrets mest benyttede residens. Slotshaven er samtidig et af Danmarks største historiske haveanlæg, og i 2013 afsluttedes en omfattende restaurering, som har ført centrale dele af anlægget tilbage til den form og de helhedsplaner, man havde for Fredensborg Slot og Slotshave i 1700-tallet. Dermed vil Fredensborg for alvor indtage sin plads blandt Europas største havekunstværker.

I den rigt illustrerede bog FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE fortæller kunsthistorikerne Ulla Kjær og Bente Scavenius om Fredensborgs historie fra opførelsen af Fredensborg i 1720'erne som sommerslot for Frederik 4. til i dag, hvor det ofte danner rammen om større officielle statsbesøg og væsentlige begivenheder i kongefamilien.

Vi får historien om slottets og slotshavens udvikling og udbygning under en række af Danmarks fineste arkitekter, bl.a. Johan Cornelius Krieger, Laurids de Thurah, Nicolai Eigtved, C.F. Harsdorff og ikke mindst Nicolas-Henri Jardin.

Forfatterne fortæller desuden om det liv, som udspillede sig på slottet og i haven under de skiftende monarker, som beboede slottet i 1700-tallet. Herefter oplevede Fredensborg en nedgangstid, indtil det blev genopdaget af Christian 9. i anden halvdel af 1800-tallet, hvor det fik en ny storhedstid med de såkaldte Fredensborgdage, hvor en række af Europas fyrster samledes på ferieophold.

I bogens sidste del fortæller landskabsarkitekt Christine Waage Rasmussen om den storstilede restaurering af haveanlægget og Johannes Wiedewelts smukke skulpturer, som er opstillet i haven.

Vi bringer her et par afsnit fra **FREDENSBORG SLOT OG SLOTSHAVE** omhandlende restaureringen af Slotshaven.

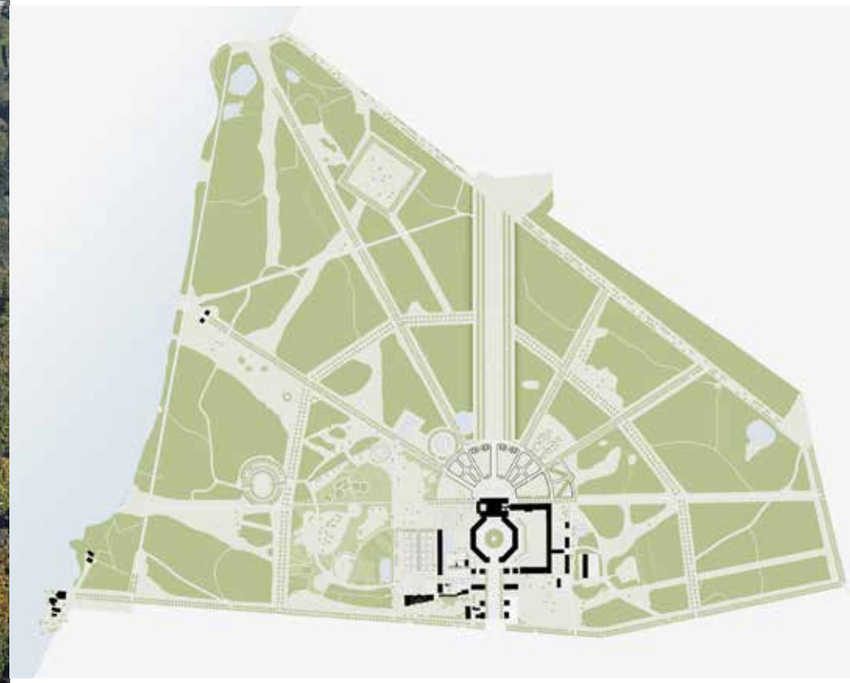

KULTURARV I EVIG FORVANDLING

Gennem snart tre hundrede år har Fredensborg Slotshave ikke ligget stille hen. Haven har udviklet sig med tidernes skiftende syn på havekunst og med de ændringer og forfald, som naturens iboende kraft bidrager til. Umistelige kulturværdier som Brede Allé, parterret, de grønne kabinetter og den skulpturelle udsmykning har måttet gennemgå en storstilet restaurering, for at slotshaven også i fremtiden kan fremstå som et helstøbt kunstværk.

Fredensborg Slot og have blev grundlagt for små tre hundrede år siden. Historien viser, at siden de første grundsten til slottet blev lagt og de første retningsgivende strukturer udlagt i haven, har anlægget været i evig udvikling. Konger, dronninger, arkitekter, billedkunstnere, slotsgartnere m.fl. har gennem generationer ydet deres bidrag til anlæggets udviklingshistorie.

Det Fredensborg, man oplever i dag, er derfor et øjebliksbillede af et arkitektur- og havekunstværk i forandring. Det er levende kulturarv, der hele tiden tillægges og fratages historiske aflejringer af forskellig betydning og tydelighed, og forandring og tilpasning er et grundvilkår for et slotskompleks som Fredensborg.

I dag er slottet, skulpturerne og de bygningsværker, der findes i haven, fredet, og Fredensborg er derfor ikke længere et bygningskompleks, der frit kan udvikles efter lyst eller behov. Haven er ikke fredet, men den passes og plejes ud fra en bevarende tankegang. Samtidig er haver pr. definition levende kunstværker, om end havens foranderlighed er et vilkår, man i en vis udstrækning kan modarbejde. Det gjorde man i barokkens haver, hvor træer, buske og græs blev holdt i stramme arkitektoniske former. Men det ligger i havekunstværkers natur at vokse og udfoldes over tid, og selv om der har været foretaget mange bevarende tiltag, er en stor del af det oprindelige indhold i haven forsvundet. Pavilloner og lysthuse, broderieparterrer og blomsterbede, hække, alléer, stakitter, skulpturer, bassiner, fasanhuse og chalupper er for længst borte. Elementer er blevet skiftet ud og erstattet af andre på grund af ændret smag og præferencer. Skulpturer er solgt eller flyttet til andre haveanlæg. Beplantningselementer er udlevet og fjernet, mens andre er vokset ud af deres tiltænkte form som følge af skiftende eller manglende plejeindsats.

Til gengæld er nye funktioner og elementer kommet til. På den måde kan man sige, at Fredensborg Slotshave er en gammel have med mange nye elementer.

Der er både reminiscenser og reproduktioner. Der er autentisk materiale, der ikke længere fremstår som det, kunstneren i sin tid har villet, og der er nye materialer, der er blevet brugt i et forsøg på at genskabe et autentisk udtryk. Hvis man vil sikre, at en historisk have også kan opleves af kommende generationer, er man nødt til aktivt at forholde sig til, hvordan haven skal varetages. Man må søge en forklarlig, fornuftig og forsvarlig balance mellem bevaring og udvikling.

Fredensborg Slotshave i dag

Slotshaven er med sine 120 hektar og ca. ni kilometer alléer Danmarks største barokhaveanlæg. Gennem sidste halvdel af 1900-tallet har man arbejdet bevidst og målrettet for at sikre de mest centrale værdier fra haveanlæggets grundlæggelse og første halvtreds års levetid. Genskabelsen af havens grundstruktur; allésystemet, blev sat i værk af Knud Preisler, der var haveinspektør ved Inspektoratet for De Kongelige Haver i perioden fra 1960 til 1987. Det begyndte egentlig med et sørgeligt dødsfald. I 1948 væltede et af de store lindetræer i forgården pludseligt og dræbte en ansat. Af frygt for at der skulle kunne ske flere ulykker, blev alléen fældet. Preisler arbejdede ud fra den grundidé, at man i slotshaverne skulle fastholde og videreudvikle den danske kongelige havekunst fra 1700-tallet, så de nationalhistoriske og haveæstetiske værdier kunne bevares for eftertiden. Man skulle gå radikalt og systematisk til værks for at sikre havernes grundstruktur, og allétræerne spillede en helt central rolle. Godt tre tusinde allétræer i De Kongelige Haver nærmede sig støvets år, og der skulle udvikles og iværksættes en plan for dem alle.

Der blev overvejet forskellige løsningsmodeller. Det var vurderingen, at det ikke var en farbar vej at lade træerne "dø i skønhed". Risikoen for, at de pludselig kunne miste store grene eller vælte, var for betydelig. Man ønskede heller ikke at foretage løbende indplantning med unge træer i gamle alléer.

Synspunktet var, at det ville resultere i en sjusket og ligegyldig række af træer. Tilbage var at fælde og plante nyt. Man var udmærket klar over problemet i, at alle alléerne stort set var jævnaldrende, og at det ville være et voldsomt og bekosteligt indgreb at udskifte alle træerne på en gang. Derfor faldt valget på en blanding af udskiftning af hele alléafsnit og på beskæring af andre. Beskæringen skulle reducere træerne til halv højde, og alle grene skulle skæres ind til stammen. Dermed fjernede man faren for nedfaldende grene og for at ustabile trækroner kunne bryde sammen. Indgrebet skulle forlænge den tid, træerne kunne bevares, med fyrre-tres år, og målsætningen var, at man i løbet af en periode på femoghalvfjerds år skulle forynge og forny samtlige alléer i De Kongelige Slotshaver.

I Fredensborg Slotshave benyttede man både fældning, nyplantning og reducering ved beskæring. Man startede med genplantning af lindetræerne i slottets forgård i 1954. I perioden fra 1968 til 1997 blev fire af alléerne i havens stjernesystem genplantet i fuld længde, mens to af stjernealléerne blev partielt

genskabt. Tre ud af havens i alt fem indhegningsalléer blev også udskiftet.

Sideløbende med genplantningerne blev der gennemført en beskæring af havens gamle alléer og centrale beplantningselementer. De store lindetræer i Brede Allé, der jo var fyrre år yngre end havens øvrige alléer, blev bevaret og skåret kraftigt tilbage ligesom træerne på Skibsbakken og Ballonpladsen.

I 1982 blev Preisler tildelt Eckersberg Medaillen i anerkendelse af hans medskabende forvaltning af de kongelige lysthaver. Motiveringen for tildelingen af prisen lød: " Haven er et sårbart kunstværk. Det tager lang tid at bygge en have op, og når den er færdig i visse dele, er den allerede ved at nedbrydes i andre. Havekunst kan derfor kun forvaltes ved en kunstnerisk indleven i processen og ved en kreativ medvirken i forandringerne. Haverne ved Fredensborg, Frederiksborg, Rosenborg og ved de øvrige kongelige slotte kunne nemt – ligesom de fleste herregårdshaver – være gået tabt som kunstværker på grund af forsømmelser eller forkert pleje. Men de strutter af vitalitet.

Det gør de takket være Knud Preislers forvaltning. Han har forstået at kombinere respekten for det kulturhistoriske med det gartnerisk forsvarlige og det kunstnerisk mulige."

Preislers efterfølger, Ole Stattau, og medarbejdere ved slotshaverne har siden arbejdet på at føre den langsigtede vision og plan ud i livet. I 1990'erne påbegyndtes således genskabelsen af Konge Allé, som landskabsgartner Rudolph Rothe i midten af 1800-tallet møjsommeligt havde omlagt til et landskabeligt forløb med åbne partier og skovmassiver. Det særlige ved Konge Allé er, at den består af hestekastanjer. Kastanje var et nyt og ukendt træ i Danmark i 1700-tallets begyndelse. Der blev importeret og plantet en del kastanjer på Fredensborg i havens første årtier, og der var blandt andet kastanjer i den indre slotsgård.

Træet var attraktivt både på grund af de store blomsterstande, og fordi frugterne var et godt fodertilskud til vildtet. I dag præges havens kastanjetræer af jævnlige angreb af kastanjeminérmøllet, ligesom mange træer i det københavnske bybillede, og det er ikke længere hensigtsmæssigt at plante nye alléer af kastanje, selv om det er et historisk rigtigt plantevalg.

Der var oprindelig en del flere alléer i haven, og de var oftest flankeret af hække, så man ikke kunne kigge ind i skoven. I midten af 1700-tallet kom rødgran, skovfyr, lærk og ahorn på mode. Det var tyske forstfolk, der blev hentet til Danmark for at styrke skovbruget, der introducerede disse arter. I Fredensborg Slotshave blev de også brugt flittigt. Flere af havens alléer var tilplantet med skiftevis løv- og nåletræer. Også i Brede Allé var hvert andet træ et grantræ. Andre alléer bestod af lind og ahorn. Nogle blot af tuja, gran eller hestekastanje alene. Popler er også nævnt.

Det store allé-genplantningsprojekt har dog kun haft til formål at genskabe de mest centrale alléer, og plantevalget er faldet på lind som det absolut mest sunde og sejlivede allétræ.

Ved genplantningen af alléerne besluttede man, at træerne ikke skulle holdes beskåret. Der skulle blot løbende foretages en let beskæring af kronernes nederste grene, så de lange kig gennem alléerne kunne friholdes. Denne plejeform er ikke efter de historiske forskrifter. I havens glansperiode fra 1720'erne til slutningen af 1760'erne blev træerne beskåret. Idealmålene har givetvis været en stammehøjde på omkring tre meter og en kronehøjde på fem-otte meter. Træerne blev klippet i kegleform, kasseform eller i sammenhængende stammehække. Helt frem til midten af 1800-tallet blev træerne holdt beskåret på siderne, så der var åbent til himlen, når man spadserede i alléerne. Dette sikrede de lange kig fra slottet ud i landskabet.

Beslutningen om ikke at klippe alléerne blev taget med afsæt i den begrænsede driftsøkonomi, der var til rådighed, da træerne blev genplantet. Vurderingen var dengang, at det var vigtigt at genplante alléerne, til trods for at de ikke kunne holdes beskåret. De genplantede alléer gør det muligt at opleve havens grundstruktur, om end ikke som det var tænkt på J.C. Kriegers og N.H. Jardins tid. Træerne er vokset godt til, og selv om kronerne løbende bliver løftet ved beskæring, er de lange kig reduceret til små lyshuller for enden af de mørkegrønne tunneller. Samtidig har træerne vokset sig så store, at det ville være et voldsomt indgreb at beskære dem. Et sådant indgreb ville også medføre en øget driftsudgift, som man skal være villig til at afholde både nu og i kommende generationer.

Eksempler på andre restaurerede elementer er Nordmandsdalen, Rosenhaven og Hidsepladsen. Rosenhaven er et billede på, hvor let forgængelige beplantningselementer kan være. Den blev anlagt i 1950'erne af dronning Ingrid, men nedlagt allerede sidst i 1990'erne, hvor både planter og belægning var udlevet. I anledning af dronning Margrethes 70-årsfødselsdag i 2010, forærede Folketinget og Regeringen majestæten en genskabelse af Rosenhaven.

Idéen gik ud på at forenkle det gamle mønster for at skabe større plantefelter. Det var et ønske af både æstetiske og driftsmæssige hensyn. Udvalget af roser blev sammensat i samarbejde med dronningen med særligt henblik på at give et livligt farvespil og intense duftoplevelser. Hidsepladsen var oprindelig hegnet med plankeværk, så man kunne slippe jagthunde og vilde dyr løs og betragte slagets gang fra lysthuset på bakketoppen i midten. Pladsen blev senere indrettet som labyrint med høje hække, men da Christian VII efter sigende blev gal over ikke at kunne finde ud, blev der skåret åbninger i hækkene. Plantningen af lindealléer omkring Hidsepladsen i 1980 skabte en forenklet markering af det historiske sted.

Der findes også stadig fine og velbevarede landskabelige partier fra Rudolph Rothes tid. For selv om der har været arbejdet målrettet for at sikre grundstrukturen fra 1700-tallet, har det også været en målsætning at sikre nogle af de landskabelige værdier, som Rothe bibragte haven under omdannelsen til dansk skovhave. De smukke åbne bakkedrag med udsigt til Esrum Sø ved Tusinddalerhøjen og Christian VII's Hvile er to af de væsentligste. En alders og artsvarieret beplantning og et bevidst skifte mellem åbne sletter og skovmassiver i kombination med det kuperede terræn, småsøer, ellemoser og kig til det omgivende landskab er kvaliteter, der hele tiden er i fokus. Som følge af en udsigtsfredning i forlængelse af Brede Allé og kommunens lokalplanlægning er det, trods udbygning af Fredensborg by, lykkedes at opretholde illusionen om et lystslot i en have på landet ved søen.

VIND

Tekst og foto: Jamie Olivers bog Superfood – sund mad hver dag fra forlaget Lindhardt og Ringhof

Jamie Oliver har været på kur, og sætter i sin nye bog fuld focus på sund og nærende mad, som samtidig er velsmagende og nem at lave.
Bogen kan bruges som en inspirerende hverdagskogebog – eller som en kur, hvor man følger opskrifterne hver dag i en måned.
Vi bringer her et par smagsprøver fra bogen.

3 læsere kan hver vinde et eksemplar af Jamie Olivers nye bog til en vejl. pris på kr. 299,95. Svar på læserspørgsmålet på www.havelivet.dk

SUPERFOOD – SUND MAD HVER DAG

Proteinbrød:

kalorier	213 kcal		
fedt	14,5 g	kulhydrater	10,2 g
mættet fedt	2 g	sukker	0,9 g
proteiner	10 g	fibre	5,1 g

SUPERFOOD PROTEINBRØD

Stor smag uden hvede og gluten

Til alle jer der træner om morgenen kommer her et sundt proteinbrød, som er et skønt transportabelt måltid, der hjælper musklerne til at restituere.

TIL 14 PORTIONER

3 ¾ dl lunkent vand
7 g tørgær
4 spsk. ekstra-jomfruolivenolie
250 g kikærtemel
100 g malede mandler
50 g hørfrø
100 g blandede frø og kerner, f.eks. chiafrø, birkes, solsikkefrø, sesamfrø, græskarkerner
1 kvist frisk rosmarin
4 store æg
valgfrit: 3 tsk. Marmite (engelsk gærekstrakt)

Varm ovnen op til 190 °C. Beklæd en 1½ l bageform med bagepapir. Kom 3¾ dl lunkent vand i en kande, tilsæt gær og olie, pisk det sammen med en gaffel og lad det stå i 5 min. Bland mel, malede mandler og alle frøene sammen med et godt nip havsalt i en stor skål og lav en fordybning i midten. Pluk nålene af rosmarinen, hak dem fint og tilsæt dem. Slå æggene ud i en anden skål, tilsæt Marmite (eller spring det over, hvis brødet skal være helt glutenfrit) eller 1 tsk. havsalt, pisk det sammen og rør det i gærblandingen. Pisk det ind i melblandingen lidt ad gangen. Dejen skal være ret tyndtflydende – ikke som alm. brøddej. Hæld dejen i formen og glat overfladen.

Du kan nu gå videre på to måder: brødet kan enten bages med det samme – det hæver i så fald flot op og smager forrygende – eller du kan dække det til og stille det på køl natten over, så det udvikler nogle lidt mere komplekse og let syrlige smagsnuancer. Begge dele er lige godt – det smager bare forskelligt. Bag under alle omstændigheder brødet i 45 min. i midten af ovnen, eller til det er gyldenbrunt og gennembagt, når man tester med en kødnål, at der ikke hænger dej ved. Lad brødet køle af i 20 min. på en rist, før det skal spises.

Brødet holder sig fint friskt i et par dage, og smager derefter pragtfuldt ristet. Prøv også at lave croutoner af evt. rester.

PROTEINBRØD – Pålæg i lange baner

Her er et helt lille katalog af idéer til masser af velsmagende pålæg, som er fuldt af gode sager – prøv dig frem og find dine personlige favoritter

1. Hakket hårdkogt æg, yoghurt, paprika & karse
2. Solmodne bøftomater, emmentaler & sort peber
3. Flødeost light, solmodne cherrytomater & frisk basilikum
4. Hytteost, smilende æg, paprika & forårsløg
5. Dampet spinat & hytteost
6. Hakket kogt rødbede, yoghurt & balsamico
7. Revet agurk & hytteost med røget laks
8. Flødeost light, kirsebær & kanel
9. Flødeost light, agurk & stærk chilisauce
10. Flødeost light, citrongrillede asparges, frisk mynte & chili
11. Yoghurt, banan & kanel
12. Spejlæg, yoghurt, solmodne cherrytomater og karry
13. Avocado, hytteost & Tabasco (med chipotle chili)
14. Hummus, granatæblekerner & ruccola
15. Avocado, yoghurt & Marmite (engelsk gærekstrakt)

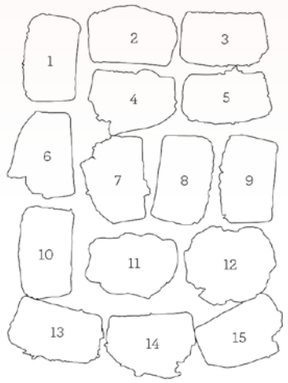

Disse lækre, farverige salater vil udløse massiv misundelse på kontoret. Byg glassene op med lag af kulhydrater, proteiner, grønt og lidt mælkeprodukt. Opbevar på køl og bland hele balladen sammen ved serveringen.

Når først man har fanget princippet, er det en genial måde at bruge årstidens råvarer, diverse rester og holde styr på indholdet i grøntsagsskuffen

TRANSPORTABLE SALATER PÅ GLAS

BRITISK SALAT

Kom 150 g kogt perlebyg (75 g i ukogt vægt) i bunden af et glas på 1 liter. Tilsæt 1 skrællet og groftrevet rå rødbede. Riv 1 lille spiseæble, vend det sammen med 2 store spsk. mager yoghurt naturel, 1 spsk. ekstra-jomfruolivenolie og 1 stor tsk. fintrevet peberrod, krydr med havsalt og peber og kom det oven på rødbeden. Fyld resten af glasset op med 1 håndfuld af hver af brøndkarse og spæde spinatblade, et par solmodne cherrytomater, 100 g stegt magert oksekød i tynde strimler, bladene af 2 stilke frisk estragon og 4 knuste valnødder, og på med låget.

kalorier	539 kcal		
fedt	26,2 g	kulhydrater	40,7 g
mættet fedt	5,1 g	sukker	20,1 g
proteiner	39,1 g	fibre	5,4 g

GRÆSK SALAT

Kom 150 g kogt fuldkornsbulgur (75 g i ukogt vægt) i bunden af et glas på 1 liter, snit dildduskene fra 2 stilke dild fint og drys dem over. Rør 2 store spsk. mager yoghurt naturel sammen med 1 spsk. ekstrajomfruolivenolie, krydr med havsalt og peber og hæld det over bulguren. Fyld resten af glasset op med ½ strimlet hjertesalat, 4 olivener (uden sten og i kvarter), 1 moden tomat i skiver, 5 cm agurk i skiver, 100 g strimlet, stegt kyllingebryst, de grofthakkede blade af 2 stilke bredbladet persille, 15 g smuldret feta og 1 tsk. ristede sesamfrø. Slut af med en citronbåd til at presse over, og på med låget.

kalorier	413 kcal		
fedt	20,3 g	kulhydrater	25,9 g
mættet fedt	4,9 g	sukker	8,6 g
proteiner	31,9 g	fibre	4,8 g

ITALIENSK SALAT

Kom 150 g kogt fuldkornspasta (75 g i ukogt vægt) i bunden af et glas på 1 liter. Halver og fjern kernerne fra 2 store solmodne tomater, blend dem med ½ frisk rød chili, bladene af 1 stilk frisk basilikum, saften af ½ citron og 1 spsk. ekstra-jomfruolivenolie, smag til med havsalt og peber og fordel ud over pastaen. Fyld resten af glasset op med yderligere 2 solmodne tomater i tern, 2 håndfulde ruccola, 75 g afdryppet tun fra dåse, bladene af yderligere 2 stilke basilikum og 15 g parmesanflager. Slut af med en citronbåd til at presse over, og på med låget.

kalorier	565 kcal		
fedt	19,6 g	kulhydrater	61,7 g
mættet fedt	4,4 g	sukker	13,9 g
proteiner	38,8 g	fibre	10,3 g

MAROKKANSK SALAT

Kom 150 g kogt fuldkornscouscous (75 g i ukogt vægt) i bunden af et glas på 1 liter. Tilsæt 1 stor håndfuld granatæblekerner. Rør 2 spsk. mager yoghurt naturel sammen med 1 spsk. ekstra-jomfruolivenolie og 1 tsk. finthakket saltet citron, krydr med havsalt og peber og hæld det oven på couscoussen. Fyld resten af glasset op med 5 cm agurk i skiver, ¼ hovedsalat plukket itu, ½ groftrevet gulerod, ½ pillet blodappelsin i skiver, 60 g afdryppede kikærter, bladene af 2 stilke mynte og 2 stilke frisk koriander, plukket itu, 15 g feta, 1 godt nip af hhv. ristede sesamfrø, hakkede pistacier og hel spidskommen, og på med låget.

kalorier	598 kcal		
fedt	20,1 g	kulhydrater	86,3g
mættet fedt	4,6 g	sukker	24,7 g
proteiner	22 g	fibre	14,1 g

Tæppe
Skønne tæpper til de kølige aftener på terrassen, som f.eks. vist ovenfor.
Graphic, shadow dust, 140 x 200 cm, 100% bomuld
Vejl. pris kr. 700,-
www.housedoctor.dk

Emma Sjödin Artprint
Øverst: Midnight Blue Dragonfly
I midten: Light Dragonfly
Nederst: Burnt Sienna Brown Beetle.
Størrelse 30 x 30 cm. Rammen følger ikke med (kan købes i Ikea - RIBBA).
Signeret på bagsiden.
Fås i 6 forskellige designs.
Vejl. pris SEK. 295,- pr. stk.
www.konstigdesign.tictail.com

Vase - Greens
Fremstillet af jern.
Ø 11 cm, højde 34 cm
Vejl. pris kr. 370,-
www.housedoctor.dk

Vase - Greens
Fremstillet af aluminium..
Ø 13 cm, højde 24 cm
Vejl. pris kr. 300,-
www.housedoctor.dk

Wall Decor Hangning Geranium
Design Emma Sjödin fra Konstig Design.
Kan vaskes og stryges. Fås i grøn, sort og blå i 3 størrelser.
200 x 150 cm: Vejl. pris SEK. 4.500,-
150 x 100 cm: Vejl. pris SEK 2.950,-
100 x 70 cm: Vejl. pris SEK. 1.625,-
www.konstigdesign.tictail.com

Emma Sjödin pudebetræk Geranium
Design Emma Sjödin fra Konstig Design.
Kan vaskes og stryges. Blåt tryk på den ene side og grøn på den anden. 48 x 48 cm. Passer til monteringspude 50 x 50 cm, som ikke følger med. Vejl. pris SEK. 850,-
www.konstigdesign.tictail.com

Der tages forbehold for tryk fejl, eller pris fejl.

VIND

1 heldig læser
kan vinde 6 x POSTaDRINK
til en værdi af kr. 250,-
Svar på læserspørgsmålet
på www.havelivet.dk

SIG DET MED POSTaDRINK
Send eller giv et godt glas Whisky, Rom, Cognac, Snaps, Bitter eller Likør
POSTaDRINK indeholder 30 eller 40 ml. Alt sammen pakket ind i lækkert design og med en vægt under 70 gram. Du behøver blot at skrive din hilsen og sende POSTaDRINK i en prøvekuvert til en du holder af eller brug kortet som et "Til og Fra" kort... eller som et udvidet visitkort.
Vejl. pris fra kr. 39,- til kr. 59,95
www.egoista.dk/wpx/postadrink-3

VIND

5 heldige læsere
kan hver vinde et helt
sortiment med 8 forskellige teer
fra Min Yndlings Te
til en værdi af kr. 258,-
Svar på læserspørgsmålet på
www.havelivet.dk

Min Yndlings Te
Te-blander Kirsten Kronborg - der ejer firmaet "Min Yndlings Te" har endnu en gang udmærket sig ved britiske Great Taste Awards.

Således har Kirsten Kronborg opnået en stjerne for sit nye produkt 'Turkis Blanding'.

"Det er jo fantastisk, at smagen får denne modtagelse," siger en begejstret Kirsten Kronborg, der sidste år fik hele to stjerner (som første danske te-mærke) for sin 'Blå Blanding'. Dermed er altså nu to af hendes otte te-blandinger blevet hædret ved det, der af mange beskrives som "fødevareindustriens Oscar-uddeling".

Se forhandlerliste eller køb online på
www.minyndlingste.dk

De prisvindende teer:

Blå blanding
Kamille, hjertensfryd, pebermynte, citronelle, brændenælde, romerske kamille

Turkis blanding
Med smag af lakridsrod, lemongræs, pebermynte og ingefær.

Derudover findes:
Orange, gul, grøn, rosa, violet og lyserød blanding.

Regnvand er til både gavn og pryd

Oversvømmelse på grund af store mængder regnvand kan være til stor gene for både husejere og kommuner. Men i stedet for, at det værdifulde regnvand ender i kloakken, kan det med fordel opsamles og afledes lokalt, så det skaber mere liv i haven ved hjælp af for eksempel et dekorativt regnbed eller et regnvandsbassin.

Tekst: Journalist Trine Helene Henrichsen, tekstogbillede.dk
Anlæg og foto: Anlægsgartnerfirmaet Junckerhaven ApS

Det gavner både husejerne og kommunerne, når regnvand afledes lokalt. Husejerne får mere liv i haven og slipper for oversvømmelse på matriklen. Regnvandet bliver holdt delvist ude af kloakkerne, og kommunerne slipper for at lægge flere kloakker i parcelhuskvartererne. Lokal afledning af regnvand, også kaldet LAR, er i de senere år blevet mere og mere aktuelt på grund af stigende mængder regnvand. I haven handler LAR om at lede regnvand fra hustaget væk fra kloakken.

Regnvands-ressourcen bliver i haven

Kloaknettet er ikke dimensioneret til skybrud, og derfor er det en stor fordel, at vandet bliver afledt lokalt, blandt andet i private haver.

"Mange husejere leder regnvandet fra hustaget ned i en vandtønde, så de kan genbruge det til havevanding, men det kan også ledes fra tagnedløbet gennem synlige og dekorative vandløb og vandfald videre til et regnbed, så vandet forbliver i haven som en naturlig og nødvendig ressource", forklarer anlægsgartnermester Lars Juncker fra Anlægsgartnerfirmaet Junckerhaven ApS, der har flere års erfaring med blandt andet regnvandshåndtering og etablering af regnbede og regnvandsbassiner.

Regnbed med hårdføre planter

Et regnbed er en lavning i græsplænen, hvor regnvandet bliver opsamlet og opbevaret, indtil det fordamper eller langsomt siver ned gennem jorden til grundvandet. På den måde kan husejeren styre, hvor vandet samles i haven. Regnbedet kan herudover betragtes som en lille, frodig oase, der kan bidrage til et rigere dyreliv i haven.

Gladsaxe
Regnvandsløsning på Rosenlund Plejecenter i Gladsaxe, anlagt med betonvandrender som tilløb fra tagnedløbsrørene til vandløb og regnvandsbassiner.

Der er mange måder at bygge et regnbed op på

"Regnbedet bygges op af en veldrænet jord, og sten og planter som stauder, prydgræsser og løgplanter, der både kan tåle tørre og våde forhold i kortere eller længere perioder. Men et regnbed kan også være en helt enkel, græsbeklædt lavning i haven", fortæller Lars Juncker.

Regnvandet bliver typisk ledt fra hustagets tagnedløb henover terrassen gennem en åben vandrende af forarbejdet granit eller betonsten, eller i en underjordisk, lukket rørføring. Vandrende eller rørføring kan være kædet sammen med et naturligt vandløb bestående af sten og vandplanter med en underliggende membran, så vandet lettere kan styres i den rigtige retning til regnbed eller regnvandsbassin.

Undgå oversvømmelser i haven

Under selve regnbedet kan der være lagt regnvandskassetter, som er perforerede plastbeholdere, der kan indeholde store mængder vand. Har huset en stor tagflade, kan husejeren optimere regnbedet ved at nedgrave regnvandskassetter, så haven kan modtage større mængder vand. Et regnbed er en relativ billig og enkel metode til at nedsætte risikoen for oversvømmelser i haven. Med et regnbed bidrager husejeren desuden til, at der ikke løber næsten rent vand gennem spildevandsanlæggene, så på sigt medfører etablering af regnbede en lavere spildevandsafgift for borgerne.

Et vandspejl til pryd

En anden mulighed for lokal afledning af regnvand er et regnvandsbassin, der i princippet er opbygget som et traditionelt havebassin. Regnvandsbassiner ses blandt andet i de oprindelige haver i Japan, hvor regnvand i århundreder er blevet brugt som en vigtig ressource, blandt andet til karpebassiner. Med et regnvandsbassin får husejeren et vandspejl til pryd, frem for at bortlede vandet hurtigst muligt.

Forskellen på et havebassin og et regnvandsbassin er, at i havebassinet er vand- og næringstilførslen kontrolleret, eftersom bassinet er et lukket system med en membran. En anden forskel er, at havebassinet indeholder klart vand, fisk og eventuelt et tilkoblet vandrensningssystem. Regnvandsbassinet er derimod et åbent system, hvor vandtilførslen som udgangspunkt ikke kan styres, og dermed heller ikke næringstilførslen i form for eksempel fugleekskrementer. Alligevel kan regnvandsbassinet etableres smukt og dekorativt, selv om vandet ikke er klart som i et havebassin. I regnvandsbassinet kan der herudover forekomme trådalger i forholdsvis store mængder, hvis vandet indeholder blot ét gram fosfat - trådalgerne kan dog let fiskes op med et net. Membranen i regnvandsbassinets kant ligger som regel ti centimeter under jordoverfladen, og bassinets kantzone kan suppleres med tilplantede spagnumblokke, så regnvandet suges endnu mere effektivt op i græsplænen.

Vandløb og regnvandsbassiner etableres med vandtæt membran og beskyttende geotekstil. På bredderne lægges smukke natursten, i bunden af vandløbet lægges sø-ral, og der etableres sumpzoner til planter.

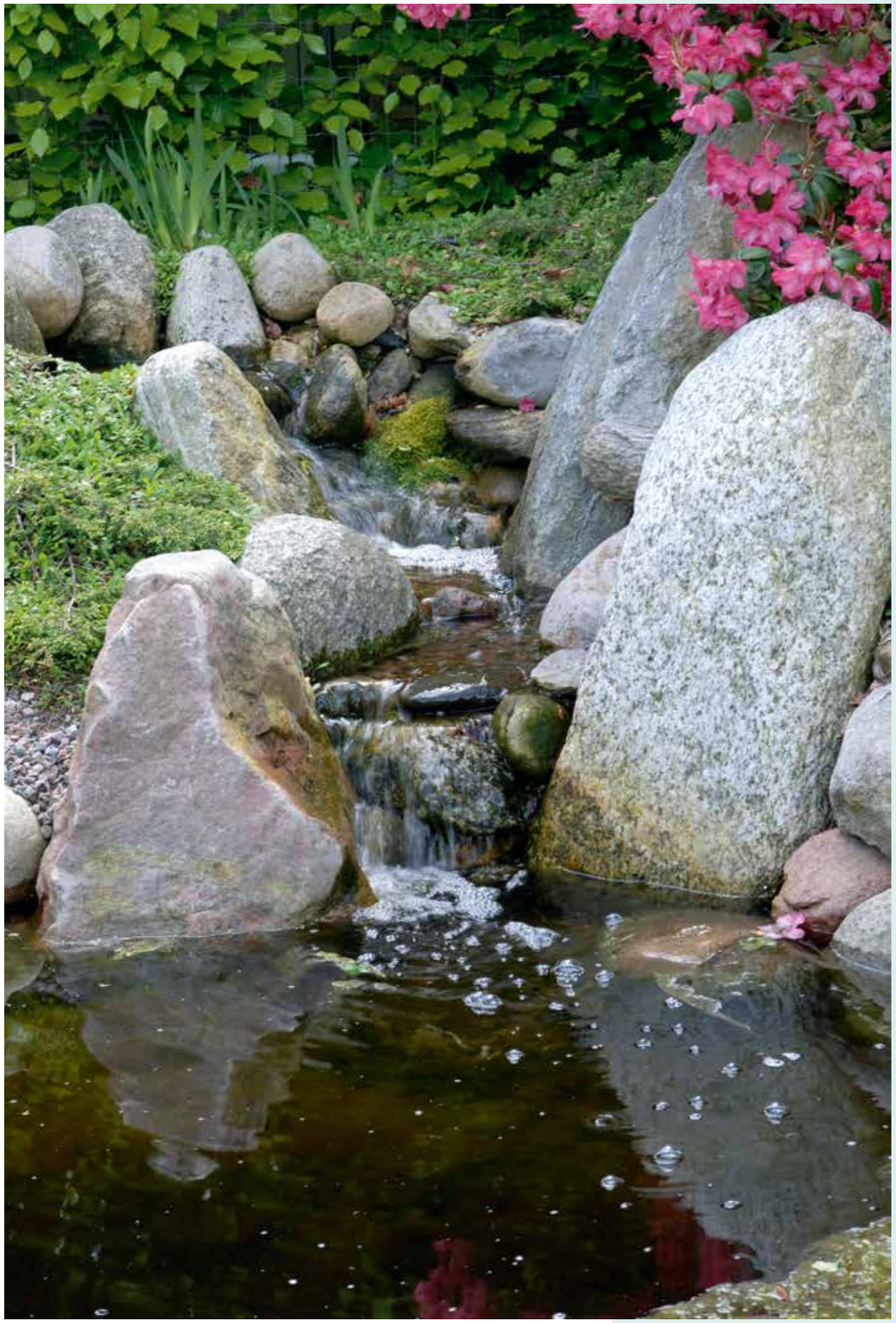

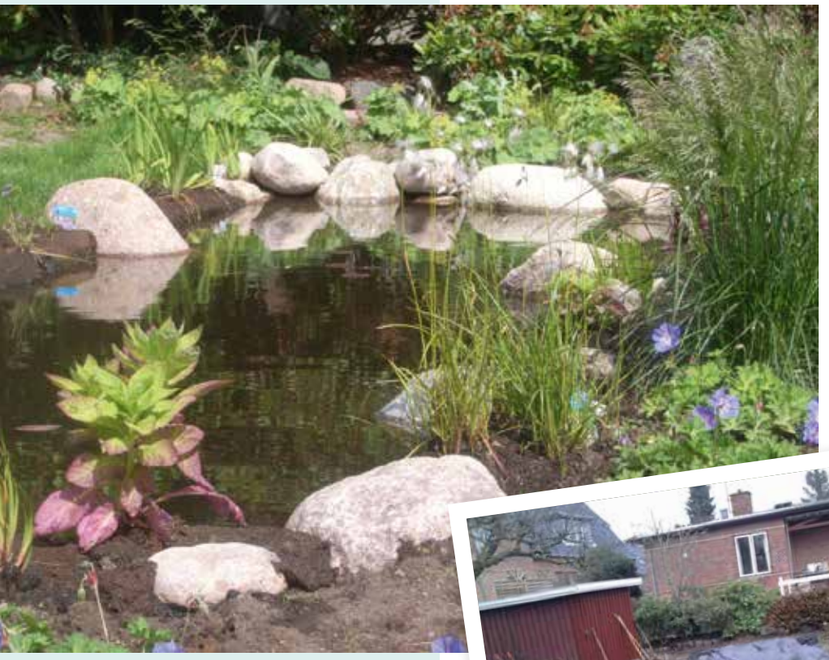

Eksempler på egnede stauder til regnbede

Planterne overvintrer fint i koldt og vådt vejr.

Bronzeblad, *Rodgersia*
Daglilje, *Hemerocallis*
Engforglemmigej, *Myosotis scorpioides*
Fransk blåmunke, *Jasione laevis*
Gul iris, *Iris pseudoacorus*
Nyengelsk asters, *Aster novae-angliae*
Purpursolhat, *Echinacea purpurea*
Hosta, *Hosta*
Vårfloks, *Phlox divaricate*
Kilde: Haveselskabet.dk

Regnvandet trænger gennem belægningen

Lokal afledning af regnvand kan også udføres i indkørsler eller på terrasser ved hjælp af vandgennemsivelig belægning. Der findes en række forskellige typer, for eksempel græsarmering, som er fliser i beton eller plast med et hul i midten, hvor græsset vokser. På den måde siver regnvandet fra græsset ned i jorden, og samtidig skånes kloaksystemet. Med græsarmering opnås en stærk og lige overflade, som er egnet til kørsel, og den kan lægges på hele kørefladen eller blot som et kørespor. Hvor effektivt vandet siver gennem belægningen afhænger blandt andet af belægningens design og af den jord, belægningen etableres på - græsarmering har for eksempel op til 90 procent gennemsivelighed.

LAR med fradrag og økonomisk tilskud

Den reviderede BoligJobordning har fokus på klimasikring og grønne løsninger, og derfor er det nu muligt for private boligejere at få fradrag for etablering af regnvandsløsninger som vandgennemsivelige belægninger. Herudover er det muligt at få tilbagebetalt tilslutningsbidraget fra det lokale forsyningsselskab, hvis boligejeren selv håndterer regnvandet på sin matrikel. Med kombinationen af forsyningsselskabets tilbagebetaling og fradraget fra BoligJobordningen kan nogle boligejere få skiftet belægningen til en forholdsvis lav pris. Nogle kommuner giver tilskud til lokal afledning af regnvand - kontakt derfor kommunen, inden eventuel etablering af lokal afledning af regnvand i haven.

Fakta

Læs mere på
www.junckerhaven.dk

Tips og nyt til HAVEN

Tekst og foto: Peter Martinussen, GardenShop.dk

Peter Martinussen fra GardenShop i Høsterkøb fortæller:
Da jeg første gang hørte, at Rosa Eskelund ville lave haveroser var jeg meget begejstret. Hun er kendt for at have udviklet Forever roserne. En potterose med store blomster med lang holdbarhed og altid de rigtige farver. Da Rosa var i praktik i folkeskolen på et gartneri faldt hun for erhvervet. Hun gik i gartnerlære og startede derefter med først produktion af roser i god kvalitet. Derefter begyndte hun at forædle roser. Nu er turen kommet til hendes haveroser, som er rigtig smukke, nemme og holdbare.

Nye rosentyper fra en dansk rosenforædler

kombinerer det smukke med det holdbare

'From far away'

Dåb af Inner 'Wheel Forever'

Plant'n'Relax

Plant, gød og nyd

Nogle haveejere opfatter roser som besværlige, og det er ærgerligt, for de bliver snydt for mange glæder. Derfor har den danske rosenforædler Rosa Eskelund, udviklet en ny serie haveroser, Plant'n'Relax®. Plant dem, gød og vand dem og nyd dem!

Navngivet efter sangstrofer

Lyder "Our last summer" og "Lady in red" bekendt? Ja, det er sangtitler, men også navne på to smukke roser. Rosa Eskelund ynder at navngive sine roser efter nogle af de sange og sangstrofer, som hun nynner til, mens hun arbejder med at udvikle nye rosensorter. Det tager ca. 10 år at udvikle en rose. Den skal vise sit værd, både hvad angår udseende, duft og sundhed. Rosernes kvalitet bliver vurderet både i Danmark og i Holland, hvor klimaet ligner vores. Først derefter bliver de sat i produktion. I Plant'n'Relax-serien er der foreløbig 10 forskellige sorter, og der udvikles hele tiden nye. Her er vist nogle eksempler.

'I am grateful' er en god begynderrose. Blomsterne har en smuk mørk, pink farve og sidder i klaser. Det er en meget sund rose, hvor de halvfyldte blomster holder godt, selvom de er udsat for regn. Den er også fin til afskæring, da blomsterklaserne er holdbare i en vase. 'I am grateful' har en lang blomstringstid og bliver ca. 80-100 cm høj. Rosen vandt en guldmedalje i Baden-Baden sidste år og bliver helt sikkert et hit.

'Lady in red' vil være flot i en krukke på terrassen. Rosen bliver 40-60 cm høj, og de mørkerøde blomster falder ned i kaskader. Den er selvrensende, dvs. at den selv smider blomsterbladene, når den enkelte rosenblomst er afblomstret.

'Our Last Summer' har store, fyldte, pink blomster. Duften er meget kraftig. Rosen bliver op til 2 m høj og kræver støtte eller opbinding. Sæt f.eks. en rose på hver side af en rosenbue og en bænk i midten, så kan du rigtig nyde duften. Det er kun to år siden at rosen blev introduceret, men den har allerede vundet talrige internationale priser.

Fælles for roserne er den lange blomstringstid, fra juni til det sene efterår.

Klip løs

Har man kun et par rosenbuske, kan man måske være lidt tilbageholdende med at klippe roser til buketter. Men det kan du roligt gøre. Jo mere du klipper, jo mere stimulerer du den nye blomstring.

Plant nu

På grund af den milde vinter, kan roserne plantes allerede nu. Så kan du følge deres udvikling her i foråret og glæde dig til blomster sidst i juni/først i juli.

Vælg et godt plantested med lys, luft og seks timers sol. Roserne skal plantes dybt, så podestedet, der ses som en fortykning på stammen, er dækket med ca. 4-6 cm jord. Roser er grådige, så giv dem gødning fire gange om året.

VIND

3 læsere kan hver vinde en af de omtalte tre Plant'n'Relax® haveroser
Værdi 3 x kr. 149,95 = kr. 449,85 pr. gevinst.
Deltag i konkurrencen ved at besvare læserspørgsmålet på www.havelivet.dk

'Looking in your eyes'

Rabarber helt til november

Smukke, røde stængler og kæmpe blade. Tænk, at der kan komme så meget saft og kraft ud af et lille, undseligt skud! Rabarber er noget af det første, vi kan høste i haven, hvis det er en tidlig sort. Omkring Sankt Hans er det forbi med at trække dem. Så kan du i stedet vælge en sen sort og få rabarber indtil august. Men med den nye sort 'Livingstone' kan du nu få begge dele.

Vokser videre

Normalt holder rabarber op med at vokse og går i dvale, når dagene bliver kortere i eftersommeren, men ikke 'Livingstone'. Den fortsætter ufortrødent. Giv planten en pause på ca. 6 uger midt på sommeren, og den går i gang med at producere nye stængler, som kan høstes helt til november.

'Livingstone' er forædlet i England. Den er hurtigtvoksende, og du kan høste rabarber allerede året efter plantning. Plant den et solrigt sted med god plads, da den kommer til at fylde ca. 1 meter. Rabarberplanter skal præstere meget, så giv dem godt med gødning, gerne en organisk. Høst bare løs, men der skal hele tiden være nogle stængler tilbage, så planten kan danne nye stængler. Når du trækker rabarber, skal du have det hele med. Foden er den sødeste del af rabarberen, så den skal du endelig ikke skære fra, når du ordner dem. Rabarberplanter er produktive, og får du flere rabarber, end du umiddelbart kan spise, kan du rense dem, skære dem i mindre stykker og fryse dem ned.

Tidlige rabarber

Er du meget utålmodig og vil have tidlige rabarber, kan du sætte en sort spand hen over de små rabarberplanter i det tidlige forår. Bladene bliver lidt lyse, men pyt med det, dem kan du alligevel ikke spise. De er giftige og skal kasseres.

'Livingstone'

Nordisk

Rabarber gror godt i det kølige, nordiske klima. Botanisk set er rabarber faktisk en grøntsag, men vi har traditionelt anvendt dem som frugt og brugt dem i det søde køkken, f.eks. i kager, til saft og i grød. Rabarberne har fået en renæssance med det nye, nordiske køkken og er også kommet ind i det salte køkken, hvor den syrlige smag klæder fisk og gris.

Smag

Den syrlige smag kommer fra æblesyre, og det kræver en del sukker for at få balance. Rabarber indeholder også en del oxalsyre, som ikke er så rart, det føles som en belægning på tænderne. 'Livingstone' har et lavt indhold af oxalsyre og har derfor en dejlig mild smag. Den er ret saftig, og trævler ikke som andre sorter kan gøre. De smukt rødlige stængler er meget velegnet til at lave saft af eller sylte. Eller bag dejlige rabarberkager efter opskriften her.

Små rabarberkager

12 stk.

250 g rabarber
200 g sukker
200 g blødt smør
3 æg
175 g hvedemel
35 g kokosmel
2 tsk. bagepulver

Skær rabarberne i skiver på ½ - 1 cm.
Pisk sukker og smør sammen. Tilsæt æggene et ad gangen under fortsat piskning.
Bland hvedemel, kokosmel og bagepulver sammen og vend det i.
Vend forsigtigt rabarberne i.
Hæld dejen i runde, smurte engangsforme (1 dl) eller muffinsforme.
Bag dem ved 175°C i ca. 25 min., til de er gennembagte.

Tips

Er rabarberstænglerne meget tykke, kan du skære dem igennem på langs.
Vend evt. rabarberstykkerne i lidt mel inden du kommer dem i dejen, så undgår du ,at de synker til bunds.
Du kan sagtens bruge frosne rabarber til kagerne.

Ram plet med pil

Pilen er et fantastisk naturmateriale, som har utrolig mange anvendelsesmuligheder, og samtidig er det en meget miljøvenlig løsning.

Arresø Pil producerer og sælger økologisk, statskontrolleret pil - 29 forskellige sorter - til mange forskellige formål. Vandret og lodret flettet pilehegn opsættes på stedet efter mål og ønske. Vi sælger også pil og stolper, hvis man ønsker at flette sit eget hegn. Pil til bl.a. hytter, tunneler, labyrinter, kurveflet, dekorationer, områdebeplantning, udstillinger, højbede, udsmykninger mm. Udelukkende fra egen produktion.

Plantning af pil

I det tidlige forår sættes stiklingerne i jorden. Pilen kan plantes så snart frosten er gået af jorden. Som regel i marts måned, men alt afhængig af vejret kan der også plantes hen i april måned. Stiklingerne er 20 - 25 cm lange skåret af friske, kraftige etårsskud, og de skal som regel have en blyantstykkelse. Stiklingerne stikkes igennem plastikken, der er lagt ud over jorden, så der stikker 5 cm op over jorden. Vend dem rigtigt med "øjnene" pegende opad. Sæt stiklingerne med cirka 20 - 25 cm mellemrum (afhængig af sort) og hold 40 - 50 cm mellem rækkerne. Allerede efter nogle uger, skyder pilen med fine nye skud. Det første år giver en stikling i gennemsnit 2 - 3 skud, andet år ca. 6 - 9 skud, og tredje år ca. 27 skud. Efter det tredje år har pilen opnået sin fulde vækst. Herefter er det muligt at høste på pilen de næste 25 - 30 år fra december og til og med marts måned.

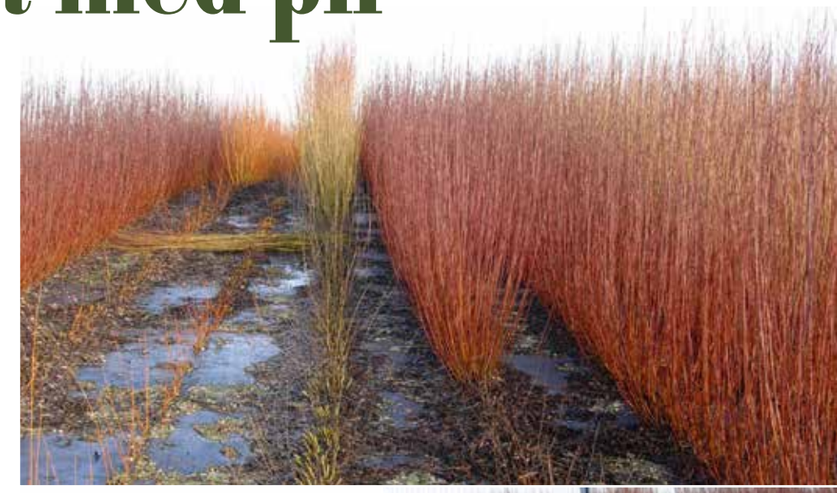

Fakta

Arresø Pil - v/ Jane og Henrik Buhl
Nordhusvej 35 - 3300 Frederiksværk
tlf.: 21 69 84 88
info@arresoe-pil.dk
www.arresoe-pil.dk

Tips FRA REDAKTØREN

I hvert nummer giver Redaktør Anne Knudsen sine bedste grønne tips

Illustrationer: Suzanne Moffat

Såning af grøntsager i maj

I maj kan man så alle ikke varmekrævende grøntsager direkte på friland. Jorden er nu over 10°C varm, og det giver god og nogenlunde hurtig spiring af alle rodfrugter, også rødbeder. Vintergulerødder skal sås inden for de næste 2–3 uger, og det gælder om at finde en lidt fugtig periode til formålet. Der findes i øvrigt mange spændende sorter af gulerødder i anderledes farver som gule, hvide og rødlige farver.

Midt i maj er det også fint at så bladbeder, knudekål og kålroer, mens det er for sent at så flere majroer og radiser, da de i sommervarmen hurtigt bliver træede og går i stok. De må vente til en sensommersåning. De orientalske grøntsager går også i stok ved såning nu – de skal vente til efter midten af juli. Spinat er det også for sent at så nu, den går ligeledes hurtig i stok.

Det er en god idé, at så nye hold af ærter i maj måned. Husk at beskytte ærtebedet mod duer og fasaner. Duer er eksperter i at finde spirende ærtefrø i jorden, og fasaner æder gerne de små lækre ærteskud.

Allerede inden man har plantet hovedafgrøden af kål ud, er det en god idé, at så et nyt hold af hurtigudviklende hovedkål eller grønkål, så der er planter klar til udplantning, når der senere bliver ledig jord efter opgravning af kartofler. Så evt. også et nyt hold porrer til sen udplantning på fri jord i juli.

Krydderurter som dild og koriander samt salat skal der løbende sås nye hold af med 2–3 ugers mellemrum.

I køkkenhaven er det også fint at så rækker med sommerblomster til fryd eller buketter. De fleste sommerblomster tiltrækker mange nyttige insekter, som kan æde f.eks. bladlus.

Gødningsvand til udplantningsplanterne

Det er vigtigt, at udplantningsplanter ikke mangler næring, mens de venter på at blive plantet ud. Det gælder ikke mindst tomaterne. Man kan bruge den type gødning, som man bruger i vandingsanlæg – det fås også i økologisk udgave. Der kan købes flydende koncentreret gødning lavet af tang eller lupin.

En anden god og gratis mulighed er at vande med udtræk af brændenælder og evt. kulsukker. Brændenælder indeholder meget kvælstof, kulsukker en hel del kalium. Plantedelene lægges i vand i en plastspand eller kar, og man lader dem trække nogle dage, helst en uge. Udtrækket fortyndes i forholdet 1 l udtræk til 10 l vand. Man kan begynde at bruge brændenældevandet til at vande med allerede efter 2–3 dage, men da fortynder man det mindre og fylder nyt vand på karret med brændenælderne.

En anden mulighed er at bruge human urin fortyndet 1:10 til at gøde udplantningsplanterne med, dog ikke f.eks. salat, som snart skal spises. Om man ønsker at bruge det, er et holdningsspørgsmål, men det er både nemt at bruge og gratis.

Gødningsvand bør ikke vandes på bladene, da det kan svide bladene. Brus evt. over med rent vand til sidst, hvis det ikke er muligt at undgå at ramme bladene.

Ukrudtet vrimler op

Når jorden er tør, ser man ikke ukrudtet så meget. Men mængden af ukrudt, der spirer frem her i løbet af maj, er enorm. Naturen forsøger desperat at få dækket al den uorden, vi har skabt i haverne med bar jord.

Ukrudtet ses tydeligst mod en våd jord, og det kan opleves, som om det eksploderer i mængde efter en gang regn. Det er derfor vigtigt at gøre en indsats for at fjerne ukrudtet nu, mens jorden er tør, og det visner væk efter hakning. Ukrudt klarer fint konkurrencen, det er vores kulturplanter, der tager skade af for megen konkurrence. De kommende 14 dage skal der hakkes flittigt i køkkenhaven, for jorden er endnu ikke helt varm nok til, at der kan jorddækkes effektivt mod ukrudtet. Kartoffelbedene bør hyppes et par gange med en uges mellemrum, og det er samtidig en meget effektiv ukrudtsbekæmpelse.

Nye haveejere bør allerede nu trøstes med, at mængden af fremspirende ukrudt og den eksplosive vækst ikke er lige så voldsom hele sommeren. Hold ud med kultivator, skuffe- og hakkejernet, det tager stille og roligt af hen mod sankthans, så man igen føler, man har kontrol over situationen.

Fugleunger i kasserne

Lige nu er der liv i havens fuglekasser, og her kan man følge med i fodringen, mens man skal være mere heldig med at få øje på rederne i havens træer og buske. Hvis man har fuglekasser med installeret kamera, har man mulighed for at følge med i ungernes liv og udvikling.

Stære er underholdende fugle at have i haven, og de samler mange larver til ungerne. I øjeblikket skræpper de vredt, hvis man kikker for meget på dem, når de fodrer unger. Men husk at nyde synet af de flittige fugle lige nu, for om få dage går ungerne af reden, og så er al spektaklet væk, og haven bliver igen mere stille. Nyd også synet af de mange næbfulde larver, som stærene dagligt fodrer ungerne med. De fleste er larver fra havens træer og buske.

Musvitter og blåmejser har mindst lige så travlt med at fodre unger i deres kasser, men her foregår det helt lydløst, og de vænner sig hurtigt til, at man er lige i nærheden og kigger på dem. Det er en fryd, at se den ene larve efter den anden blive leveret til ungerne.

Pas på fuglereder i hækken

En af fordelene ved at klippe med hækkesaks er, at man bedre kan beskytte havens fugleliv. Man kan nå at registrere, at der er en fugl, der opfører sig nervøst, så man når at opdage reden, inden det er for sent.

Hvis man bruger el- eller motordreven hækklipper, så undersøg hækken først. Hvis man følger den gamle regel med at klippe hæk før sankthans, er der mange fugle, der

har æg eller unger i rederne endnu. Solsorte skal nok gøre opmærksom på, at de har rede, men man overser let den mere sky havesanger.

Hvis der er en rede i hækken, er man nødt til helt at undlade at klippe hækken mindst en hel meter til hver side og på begge sider af hækken - og man må endelig ikke klippe toppen af hækken her. Fugleungerne har behov for al det læ, ly og skygge, de kan få. Hvis man fjerner løvet, kan katte og andre med fugleunger på menuen også lettere finde reden.

Fjern blomsterknopper på spansk peber og chili

Spansk peber og chiliplanter skal have en god størrelse, inden de får lov til at sætte frugt, ellers får man kun forholdsvis få frugter. Fjern derfor de første blomsterknopper, så planten vokser i stedet for at sætte frugt for tidligt. Det er plantens størrelse, som er det afgørende, ikke et nøjagtigt antal knopper – en grov huskeregel siger, at man mindst skal fjerne 7 knopper på storfrugtede sorter.

Dejlige søde jordbær

Det er næsten ubeskriveligt så dejligt de store røde jordbær smager. Det er dagens højdepunkt i køkkenhaven at plukke en skål jordbær, og her kan børnene også være med, hvis man forklarer dem, at jordbær skal være helt røde, inden de plukkes, og at de dårlige skal fjernes fra bedet, så de ikke smitter de andre bær.

Selv om vi får regn, så hold øje med, om der er vand nok i jorden til, at de små grønne jordbær kan udvikles optimalt. Jordbær er det bedst at vande om morgenen, så de kan tørre hurtigt, da fugtighed i længere tid giver risiko for mange bær med gråskimmel.

Grønne jordbær er en delikatesse

I øvrigt så er grønne jordbær en delikatesse – måske nænner man det ikke her i starten, men senere. De grønne jordbær skal være begyndt at blive bløde, men uden at have taget farve.

Dæk jordbær med net

Har man en tidlig jordbærsort, er der måske ved at være mulighed for at plukke de første røde bær på friland. Men inden overdækning med net mod fugle er det en god idé at få luget en sidste gang, da udløberne nu er på vej ud i alle retninger, og det vanskeliggør renholdelsen.

Det er vigtigt, at man bruger en overdækning, som fuglene ikke fanges ind af, og som ikke hiver frugterne med af. Brug meget fintmasket insektnet. Fiberdug giver for megen fugt og varme, og kan fremme udvikling af gråskimmel på bærrene.

Selv om jorden er fugtig nu, så hold øje med jordens fugtighed i jordbærbedet hele tiden. Planterne skal bruge meget vand lige nu på at udvikle de mange bær.

Hvidløgstoppe er fine til at bruge i maden

Der er næsten altid nogle hvidløgsfed, som ikke bliver høstet, og de sender nye planter op i foråret. Ofte nænner vi ikke at fjerne dem, men det er en dårlig idé, at have løg i et bed, hvor de ikke skal være efter sædskifteplanen. De er nu så store, at de kan bruges på samme måde som forårsløg, og selv om det er hvidløg, smager de efter en sautering på panden ikke ret meget af hvidløg, men har en dejlig løgsmag. De er fine til fyld i en omelet – og sauterer man et par snittede asparges med, bliver den endnu bedre.

Der skal tyndes

Det er uhyre sjældent, at de såede grøntsager ikke skal tyndes for at give nogle pæne grøntsager. Ja, det sker stort set aldrig. Står planter for tæt, hæmmes de i udviklingen, og rigtig mange, især rodfrugter, bliver aldrig rigtigt til noget, fordi de står for tæt. Udtynding giver selvfølgelig færre planter om at dele det vand, som er til rådighed. Men når man tynder planter, som står meget tæt, beskadiger man let rodsystemet hos de planter, som skal blive stående. Derfor er det altid en god idé, at vande rækkerne efter udtynding – eller tynde ud lige inden et areal skal vandes, eller der loves rigeligt med regn.

ROSER I GLASVASE

Findes der noget skønnere end en rose. Ja, selvfølgelig gør der det, men en rose er så smuk, så velduftende, så romantisk, så mangfoldig og så helt igennem fantastisk.

Af Birthe Jarlbæk. Foto: Birthe & Henrik Jarlbæk

FORBEREDELSE AF MALERIET

Som altid er det bedst at male efter den levende model, men da det ikke kan lade sig gøre hele året, så tag foto af de ønskede roser, når de blomstrer, så du altid har et godt motiv at male.

Print det ønskede motiv ud i sort/hvid i den størrelse, du ønsker og brug kopien, når du overfører motivet på dit lærred eller panel. Følg beskrivelsen af forløbet her i HAVELIVET.DK.

START MALERIET 16x20

Klargør 3 paneler/lærreder, så du har et til dit maleri og to til at øve på. Grund med sort Gesso som beskrevet i "lidt om materialer". Grund paneler og lærred på samme måde.

OLIEFARVER

Titanium hvid, crimsom lake eller alizarin crimson rød, sap grøn, cadmium gul, paynes gray, neapel gul.

BAGGRUND

Det er bedst at male baggrunden først, inden du overfører dit motiv. Du kan vælge at male den i akrylfarve som tørrer hurtigt, eller oliefarve som tørrer langsomt.

Akrylbaggrund: her har jeg brugt Maimeri´s farver – bordeaux 165 og paynes gray 514. Jeg har blandet farverne på panelet, mens de var våde. Du skal arbejde hurtigt for det tørrer næsten med det samme. Fortynd med vand.

Oliebaggrund: Her vil jeg anbefale sapgrøn og neapelgul. Mal først hele panelet grønt og kom neapelgul i fra øverste højre hjørne og lad det "smelte" sammen med den grønne ca. på midten. På den måde bliver det øverste højre hjørne lyst, og det nederste venstre hjørne mørkegrønt. Du kan eventuelt børste farverne med en blød pudderpensel sammen, så overgangen mellem lys og mørk bliver helt jævn.

LAD BAGGRUNDEN TØRRE HELT.

OVERFØR KOMPOSITIONEN

Tag den sort/hvide kopi fra HAVELIVET.DK. Svært bagsiden med graphitstiften 8B, så hele bagsiden bliver sort. Læg den sværtede side mod baggrunden og sæt det fast med et stykke tape. Tegn nu konturen rundt om roser, blade og glas. Når du løfter kopien er der en "sølvstreg" på panelet. Den tegner du op med din hvide farveblyant (dog ikke glasset), så du ikke mister optegningen, når du maler.

MAL I TYNDE LAG *(LACERINGER)*

Du får det bedste resultat ved at male i tynde lag/laceringer - IKKE FORTYNDEDE LAG - på den måde kan du hele tiden forskønne maleriet i hvert lag, og få lyset og skyggen rigtigt fremhævet, og derved gøre maleriet mere levende.

Kom evt. lidt malemedie i farven, så den tørrer hurtigere, men pas på du ikke kommer for meget i farven, så den flyder for dig. Husk også, for hver gang du skyller din pensel i olien, at tørre den af, for ellers bliver farverne alt for fortyndede, så den flyder.

Ofte er det bedst at male med konsistensen fra tuben med en lille smule malemedie i.

FØRSTE LAG: ROSERNE Fig. 1

Mal rosens midte først og "byg" den derefter op med alle de yderste kronblade. Hele midten males med et tyndt lag af grundfarven crimson lake rød. Brug den tynde spidspensel og markér de inderste blade med hvid i den røde farve. Først som kontur og bagefter som små strøg med kattetungepenslen nr. 2, der fremhæver de inderste kronblade. Gør det på begge roser.

Fig. 2

Nu males de kronblade, som har "løsnet" sig fra knoppen. Brug titanium hvid som grundfarve, og mal med kattetungepensel nr. 2. Kom en anelse rød tone i den hvide når du maler, og lad strøgene starte udefra og ind mod rosen. Lad bladene bølge let i kanten, så de bliver forskellige og levende. Mal den venstre rose først, fordi den ligger bag ved den højre.

Fig. 3

Nu males kronbladene på "kroppen" af rosen, på samme måde med grundfarven hvid og en anelsen rød i. Mal de bagerste

blade først, så du maler oven på hele tiden. Det er nemmest for at få bladene skilt fra hinanden. Mal hvert blad for sig.

Nu er første lag malet på rosen, og før du kan gøre mere, skal den tørre helt. Gå videre med bladene.

Bladene Fig. 4

Mal grundfarven med sapgrøn. Kom lys i bladene med lidt gul og hvid i penslen.

Mal strøgene udefra og ind mod midten. Strøgene skal sidde tæt ved siden af hinanden, så de danner ribber. Mal midterribben med gul og hvid i den tynde spidspensel.

Mal de små blade som de store blade, men kom en rød tone i, så de ser "nye" ud. Kom også lidt rødt i de mindre blade under den venstre rose.

Mal stilkene i glasset.

Nu er første lag malet undtagen glasset. Det skal først males til allersidst, når hele maleriet er færdigt og tørt.

LAD MALERIET TØRRE HELT.

ANDET LAG Fig. 5

Mal andet lag i samme rækkefølge som første lag. Kom et meget tyndt lag grundfarve i midten af roserne, og fremhæv bladene med hvid farve, så der kommer mere lys og liv i de meget små blade.

ROSEN: Mal rosen med et tyndt lag hvid farve på bladene, så de bliver hvide. Kom en anelse rød farve i den hvide, så rosen fornemmes som meget lyserød/hvid.

I skyggesiden males der en smule paynes gray i den røde, så bladene skilles ad, og skyggen bliver mørk. Kontrasten mellem lys og skygge skal være tydelig.

BLADENE: Gør det samme som i første lag. Kom et meget tyndt lag grøn grundfarve på bladet og mal lyset ind med gul og hvid. Denne gang med mere hvidt, så lyset bliver tydeligt. Der, hvor bladene ligger i skygge, maler du lidt blåt i den grønne, så skyggen næsten bliver sort.

LAD MALERIET TØRRE HELT.

GLASSET Fig. 6

Mal lysglimtene i glasset med ren hvid farve. På den måde fremstår det som et glas.

Der skal ikke lægges andre farver ind, for så mister det glansen.

Mal med Paynes gray en skygge under glasset så man fornemmer, det står på bordet.

PYNTELAGET

Nu er dit maleri færdigt. Stil det på en hylde eller et sted, hvor du tit går forbi, så du hele tiden kan vurdere, om maleriet er færdigt. Hvis du i en lang periode stadig er glad for resultatet, så er maleriet helt færdigt og klar til indramning.

Det kan også være, du syntes, der skal en smule mere lys eller skygge i billedet. Hvis dette er tilfældet, så lav nogle meget forsigtige justeringer. Det kan være, der lige skal en hvid streg på et blad eller i rosen, eller måske lidt skygge med paynes gray. Begynd ikke at male maleriet om. Det kan man så let komme til, men gør hellere det, at du maler et nyt og udnyt de erfaringer, du allerede har høstet på billedet.

Kontakt
Hvis du har brug for hjælp, er du velkommen til at maile til blomstermaler *Birthe Jarlbæk*:
birthe@jarlbaek.dk
www.blomstermaleri.dk

SIGNATUR

Signaturen er vigtig. Du kan kalde dig hvad som helst, men skriv det diskret på maleriet, så det ikke dominerer. Mal med en tynd spidspensel med en farve, som er i maleriet.

På bagsiden skal du derimod skrive titel på maleriet, dit fulde navn og årstal, så er maleriet korrekt signeret.

LAKERING

Når du er helt sikker på, at maleriet er færdigt og tørt, skal det lakeres. Læg maleriet på "ryggen" i et rum, hvor der er udluftning, og der ikke kommer nogen.

Kig hen over maleriet, og hold spraydåsen et stykke fra overfladen. Når overfladen er helt jævn og blank så går du og lader maleriet ligge den næste time. Lakken kan nu fordele sig på overfladen.

Efter en time er lakken næsten tør, men ikke hærdet, så pas på støvet i omgivelserne. Lad der gå et par uger, inden maleriet indrammes.

INDRAMNING

Det er en stor glæde at få sit værk i ramme. Så gå ned til din glarmester og find den helt rigtige ramme.

HJÆLP

Hvis du sidder og har problemer, og ikke kan komme videre, er du meget velkommen til at kontakte mig på mail birthe@jarlbaek.dk. Du kan eventuelt også sende et billede, så jeg kan se, hvad der er problemet.

Lidt om materialer

Oliefarver

Der er rigtig mange oliefarver på markedet i forskellige kvaliteter. Start ikke med de billigste, da der ikke er ret meget farvepigment i, men køb f.eks. ST. PETERSBURG, en russisk farve, som er rigtig god til prisen. Det gælder også WINSOR OG NEWTON farverne. Af de helt dyre og bedre farver kan jeg anbefale OLD HOLLAND, MAIMERI PURO og Michael Hardings farver. Farverne kan fås hos velassorterede farvehandlere eller forhandlere af kunstartikler.

Pensler

Jeg maler med bløde flade kattetunge pensler fra Søstrene Grene, nr. 1, 2 og 4, og til baggrunde nr. 6 og 10 plus en makeup-pudder-pensel. Til de små tynde strøg anbefaler jeg små, runde, spidse, pensler, nr. 00, 1 og 2.

Rensning af pensler

Husk at rense penslerne, når du har brugt dem, og de skal ligge natten over. Brug brun sæbe eller det allerbedste, håndsæben Imperial Leather (kan fås i nogle Nettobutikker). Kom vand på penslerne og kom sæbe på, hvorefter du kører dem rundt inde i håndfladen, til de er rene.

Plader eller lærred

Det er dit valg. Panelerne er 6 mm tykke MDF plader, som også mange kunstnere i mange andre lande foretrækker at male på. Pladerne skæres ud til paneler i de ønskede størrelser, med en god rundsav. (Spørg der, hvor du køber, om de evt. vil skære dem ud). Hvis du vælger lærred, er det ok at bruge de "billige" lærreder, som ofte er på tilbud, men ellers er det Belgisk portrætlærred. Lige meget, hvad du vælger, er det vigtig at få grundet ordentligt med Gesso, inden du starter.

Klargøring af plader

Grund altid dit panel eller lærred med Gesso. Det er så vigtigt, at du har grundingen i orden, så den overflade, du skal male på, er jævn og har forseglet overfladen, så olien fra farven ikke "suges" ind i overfladen. Mal 3 – 5 lag med sort Gesso, og slib med fint sandpapir og let hånd på den tørre overflade inden næste lag påføres. Husk at klargøre nogle ekstra paneler som prøveplader.

Palet

Man kan bruge mange ting, som f.eks. en "rigtig" palet med hul til tommelfingeren, en MDF plade, en glasplade, en flise eller, hvad du nu har og syntes. Det skal nævnes at, hvis du bruger en træpalet eller en MDF plade, skal de mættes med olie (madolie er ok) inden start, for ellers «suger» de olien ud af farven og den tørrer ind alt for hurtigt. Læg farverne ude i kanten af paletten og bland farver på midten af paletten, og tør jævnlig af med køkkenrulle, så du hele tiden har et "rent" stykke palet at blande på.

Staffeli

Et godt bordstaffeli som kan skråstilles er godt. Sæt en større plade på staffeliet som støtte for de små paneler. Nogle gange er det fint bare at holde panelet i hånden. Hvis man starter med at male på staffeli, er det ikke svært, når du går op i store formater, for så skal du ikke til at lære det senere.

Fortynder

Det kan være et problem for nogle mennesker (inklusiv mig), som ikke tåler terpentin eller petroleum. Jeg har derfor erstattet fortynderne med valnødde- eller vindruekerneolie. Det er en smule mere fedtet at male med, og penslerne skal tørres lidt oftere, men efter en periode med tilvænning, er det helt OK. Hvis du tåler terpentin, er valget jo dit.

Malemedie

Når der blandes en smule malemedie i oliefarven, tørrer det hurtigere. Hvis du ikke kan tåle terpentin, så kig godt efter, hvad det indeholder. Før jeg blev forgiftet, brugte jeg altid Winsor og Newton – Liquin Original.

Slutfernis

Når maleriet er helt tørt, skal det lakeres, så farverne bliver mere klare og forsegles. Der er bl.a. slutfernis på spraydåse, som jeg bruger – Talens 002 blank. Fjern alt støv fra værket, og læg det på "ryggen". Spray som beskrevet på dåsen, og lad det ligge, indtil det er tørt.

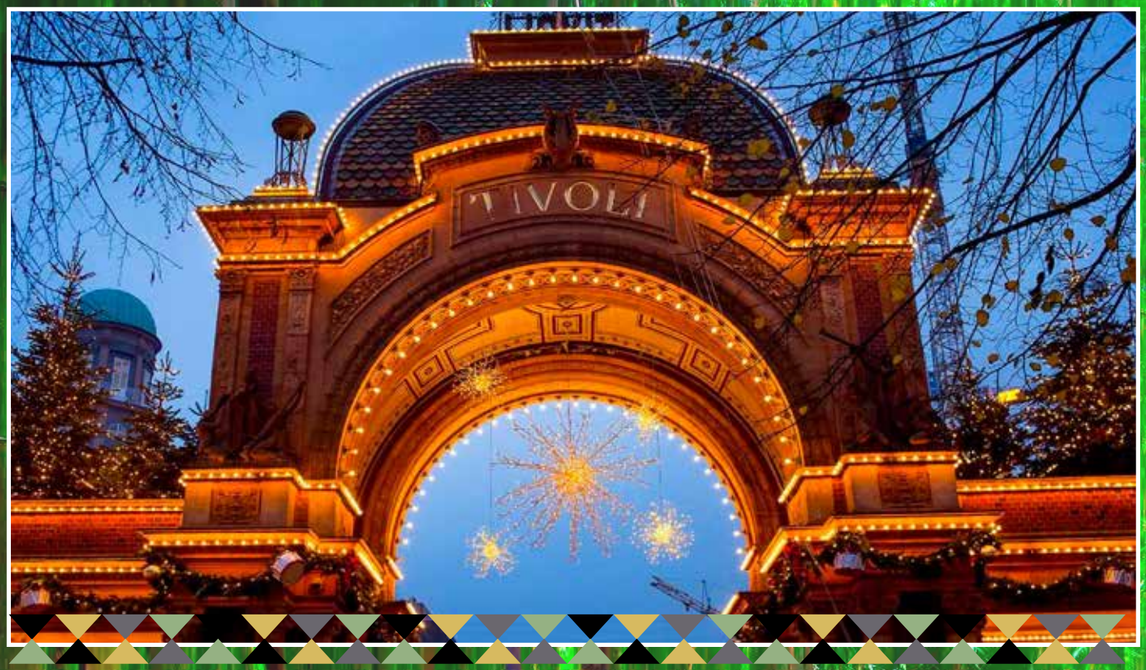

BuyNature slår dørene op til en ny sæson i Tivolis flotte have

Kom ind og besøg os , og få en bæredygtig oplevelse med på vejen

"BuyNature, Økologi & Naturlighed til Bæredygtige priser"

www.buynature.eu

CANNADERM -

NATURLIG HUDPLEJE

WHOOD BROOKLYN-

TRÆ ACCESSORIES

THE ECO BATH -

ØKOLOGISK BOMLULD

BOODY -

BAMBUS UNDERTØJ

Brug rabatkoden "havelivet" på www.buynature.eu

og få 20% rabat frem til 31.5-2016

BuyNature tilbyder et eksklusivt sortiment, hvor fællesnævneren for alle brands er økologi og bæredygtighed.

Hos BuyNature tilbyder vi alt lige fra naturkosmetik og tekstilvarer til accessories så som ure og solbriller. Det er lige præcis den oplevelse, vi ønsker at give vores kunder, nemlig at vi har den alternative løsning, uanset om man ønsker at ernære sig, beklæde sig, eller at pleje sin krop.

Se hele vores sortiment på www.buynature.eu

BUY NATURE

Kontaktinfomation:

Addresse: Tivoli - København

Webshop: www.buynature.eu

Email: info@buynature.eu

Tlf: 88 30 82 00

Følg os på fb:

/greencornertivoli

Oplev Koldinghus

Foto: Preben Mathiessen

Friis Foto

Koldinghus brænder 1808. Roald Als.

Christian 4. Fotograf: Palle Peter Skov

Tegning af H.C.Andersen. Koldinghus Slotsruin 1824.

JYLLANDS SIDSTE KONGEBORG OG MODERNE MUSEUM

Det er en særlig oplevelse at nærme sig Koldings gamle kongeborg. Fra sin slotsbanke højt hævet over byen vækker slottet ærefrygt. Og det var netop meningen, da Erik Glipping byggede middelalderborgen Koldinghus i 1268 for at vogte over Danmarks grænse mod syd, hvor udfordringen var hertugerne i Slesvig, der gennem generationer havde været fjendtligt stemt over for den danske kongemagt.

Tekst: Nanna Ebert, Museet på Koldinghus, www.koldinghus.dk

I middelalderen var Koldinghus en af landets mest betydningsfulde borge. I 1320 tvang den danske adel kong Christoffer 1. (1320-26) til at underskrive en håndfæstning, der dikterede nedrivning af de fleste jyske kongeborge. Men Koldinghus overlevede, og det vidner om, at kongeborgen Koldinghus trods alt var for vigtig i kongerigets forsvar mod syd, til at den kunne rives ned.

I dag er der ingen spor af den oprindelige kongeborg. De tidligste spor af borgen er rester af 1400-tallets Koldinghus, som er opført under Christoffer af Bayern (1441-48). Efter Grevens fejde er overstået i 1530'erne, bestiger Christian 3. (1536-59) den danske trone og overtager et samlet Danmark, hvor kongens magt over adlen er blevet cementeret. Christian 3. har derfor ikke længere brug for forsvarsborge, og han bygger derfor Koldinghus om fra middelalderborg til et efter datidens standarder højmoderne renæssanceslot i midten af 1500-tallet.

Det nye Koldinghus var landets første civile slot, hvis formål det primært var at tjene som bolig for rejsekongerne, når de var i den jyske del af deres kongerige. Christian 3. og ikke mindst hans dronning Dorothea havde et særligt forhold til Koldinghus, og under hans regeringstid var slottet, næst efter Københavns Slot, det slot, hvor kongen tilbragte det meste af sin tid.

Christian 3. er langt fra den eneste danske konge, som har opholdt sig på

Slotskirken
Christian 4.s kirkerum fra begyndelsen af 1600-tallet var en fuldt udstyret slotskirke indtil 1808, hvor Koldinghus brændte, og halvdelen af Kæmpetårnet styrtede sammen over kirken. Siden da har kirkerummet stået tomt og råt tilbage. Tre lysekroner markerer de manglende loftshvælv, og gulvlamper markerer de søjler, som engang bar kirkens galleri. I dag anvendes salen til bl.a. vielser og koncerter.

Christian 3.s Kapel
Da Christian 3. i midten af 1500-tallet byggede Koldinghus om fra middelalderborg til renæssanceslot, indrettede han Nordens første protestantiske fyrstekapel. Christian 4.s nye slotskirke fra omkring 1600 gjorde kapellet overflødigt, og det blev ombygget til andet formål. I forbindelse med restaureringen i slutningen af 1900-tallet blev kapellet genskabt som et rum over to etager med moderne tilføjelser og belysning. Det benyttes nu som foredragssal.

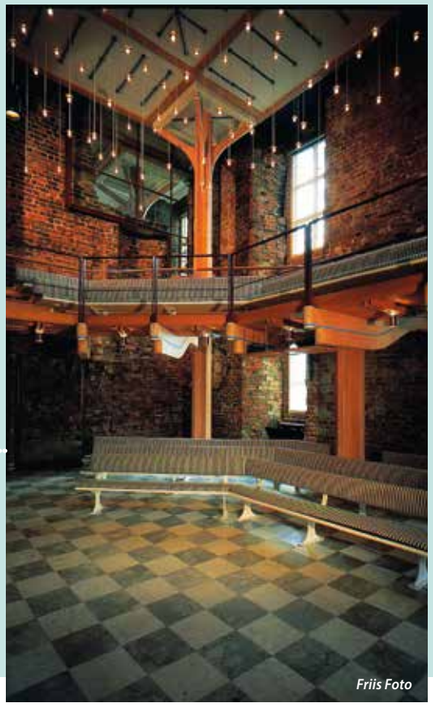

Biblioteksssalen
Det er ikke kun i de senere år, at man har tilført elementer til Koldinghus, som ikke har noget med det originale slot at gøre. I 1915 indrettede man den lyse og elegante Biblioteksssal, hvis fine interiør kom fra Det Kongelige Bibliotek i København.

Sydfløjen: Ruinsalen
Det er imponerende at besøge Ruinsalen med de høje søjler, der står som en hyldest til den gamle ruin og nænsomt bærer det nye tag, så det ikke belaster ruinen. I denne del af slottet, hvor solen falder ind fra syd, var de kongelige gemakker oprindeligt placeret. Ruinsalen skal vise ruinen som en dramatisk periode i slottets og rigets historie – og mødet mellem nyt og gammelt, hvor de nye elementer støtter og skåner den skrøbelige ruin. Ruinsalen er det absolutte højdepunkt for alle, som interesserer sig for den usædvanlige restaurering.

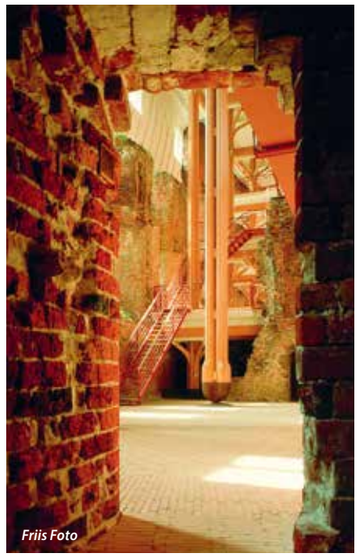

Riddersalen
Christian 4.s riddersal var med sine 57 meter den næstlængste i Nordeuropa – efter Kronborgs. Salen er i dag ikke, hvad den har været. Den blev knust, da Kæmpetårnet styrtede sammen under branden i 1808, og i forbindelse med genopbygningen blev den delt i to rum med forskellig gulvhøjde. Det rum, der i dag hedder Riddersalen, har rødmalede betonbjælker i loftet i stedet for det oprindelige stukloft. Men en stor og dejlig sal er det. Den bruges også til museets populære levendegørelser, til koncerter, konferencer, receptioner og festmiddage.

Koldinghus i længere perioder. Allerede som barn i 1583 blev den kommende Christian 4. sendt til Koldinghus af sin far Frederik 2. for at komme i lære som konge. Da Christian 4. blev kronet i 1596 var et af hans første større byggeprojekter Koldinghus efter en brand i slottes nordfløj, der ødelagde slottes køkkenregioner.

Christian 4. benyttede chancen til at omdanne Koldinghus til en magtfuld markering af, at man nu ankom til kongeriget i nord, nøjagtig som hans far havde anlagt Kronborg ved indsejlingen til Øresund. Det er ved den lejlighed, at Koldinghus fik tilføjet sin karakteristiske profil med Kæmpetårnet, som kan ses langvejsfra.

Selv efter indførelsen af enevælden i 1660, hvor den danske kongemagt tog fast ophold i København, forblev Koldinghus et af landets vigtigste kongeslotte. Det var bl.a. hertil, at Frederik 4. i 1711 flygtede, da der var udbrudt pest i København, og det var i Koldinghus riddersal, at han under et maskebal mødte den unge Anne Sofie Reventlow, som han forelskede sig i og siden blev gift med. Det var også Koldinghus, som hele hoffet med Christian 7. i spidsen flygtede til i 1807, da englænderne angreb København i forbindelse med Napoleonskrigene.

Tiden som brugbart kongeslot ender dramatisk i slutningen af marts 1808, hvor slottet over flere dage bliver totalt ødelagt af brand. Branden bryder ud i en kamin, hvor de spanske tropper, der ellers skulle havde hjulpet Danmark med at genvinde de tabte områder i Sverige, havde fyret for meget op i. Ilden får fat i skorstenen, og inden de fremmede opfatter situationens alvor, står slottet ikke til at rede. Efterfølgende fremstår slottet som en romantisk ruin, der gennem hele 1800-tallet bliver et yndet udflugtsmål og motiv for talrige guldaldermalerier.

Slottet, hvis genopbygning efter branden tog sin begyndelse i 1892, rummer i dag en lang række fine rum og sale, bl.a. Riddersalen, Kirkesalen og Biblioteksssalen. Som noget helt specielt møder museets gæster en veltilrettelagt kontrast mellem nyt og gammelt i Sydfløjen. Denne del af slottet har siden branden i 1808 henligget som en ruin. Men i 1976-93 blev ruinen lukket af og beskyttet af nye, moderne bygningsdele under ledelse af arkitekterne Inger og Johannes Exner.

I dag udgør Koldinghus den flotte historiske ramme for Museet på Koldinghus – det statsanerkendte museum for Kolding Kommune. Museet på Koldinghus blev grundlagt i 1890 af syv fremsynede lokale mænd, der kunne se det fantastiske i ,at indrette den daværende slotruin til et fremtidigt museum. Igennem museets 125-årige historie har der været et særligt fokus på indsamlingen af autentiske genstande til museet, og et særligt fokusområde har været dansk sølv gennem de sidste godt 400 år – fra renæssancen og frem.

Kæmpetårnet
De fleste genkender Koldinghus på det mægtige, firkantede tårn. Slottet lå ved den daværende danske grænse, og for tilrejsende fra hertugdømmerne i syd var Kæmpetårnet en magtfuld markering af, at man ankom til kongeriget i nord. Tårnet er tilføjet af Christian 4. omkring år 1600. Af fire kæmper på tårnets top – Hannibal, Hector, Scipio og Herkules – er nu kun Herkules tilbage. Der er 163 trin til en pragtfuld udsigt fra toppen af det ca. 35 meter høje tårn.

Østfløjen
Facaden med moderne beklædning i træspån er et klart udadvendt signal om, at her er tale om en restaurering, som er helt speciel. Da Koldinghus blev restaureret i 1976-93, valgte man netop denne overflade for at opnå det samme lys- og skyggespil som murværket, samtidig med at kontrasten mellem gammelt og nyt blev tydelig.

Fotos venstre side: Friis Foto

100.000 gæster museet

Museet på Koldinghus er i dag et moderne museum med over 100.000 gæster om året. Museet byder sine gæster velkommen i sine enestående historiske rammer, der er med til at understrege den autentiske og involverende museumsoplevelse, som Museet på Koldinghus vil give sine gæster. Museet lægger stor vægt på, at de historiske rammer bruges aktivt til mange forskellige formidlingsaktiviteter, der alle tager udgangspunkt i museets ønske om at skabe autentiske og involverende oplevelser for gæsterne. Udover museets faste udstillinger om slottets spændende historie og forhold til Kolding by samt museets imponerende sølvsamlinger, lægges museet også stor vægt på levende formidling som f. eks. levendegørelser i skoleferier, udklædningsværksted med kopier af dragter skabt af museets frivillige sygruppe, rundvisninger med guider i historiske dragter og ridderfester og renæssancefægtning for børn og voksne.

Fotos højre side: Lisbeth Wilger

SØLVSAMLINGEN PÅ KOLDINGHUS

DANMARKS SØLVMUSEUM

Museet på Koldinghus er museum for dansk sølv og har i over 100 år samlet på sølv, hvilket betyder, at museet i dag har en af landets største samlinger af dansk sølv med værker fra renæssancen og frem til i dag. Ikke mindst sølv fra Kolding er stærkt repræsenteret med blandt andet værker tegnet af arkitekten og designeren Thorvald Bindesbøll og maler, keramiker og designer Svend Hammershøi og udført af den koldingensiske guldsmed Holger Kyster. Midt i det 20. århundrede var Hans Hansens Sølvsmedje i Kolding og dens hovedkraft Karl Gustav Hansen sammen med blandt andet Georg Jensen de førende i landet med funktionalisme og den senere moderne danske designlinje. Begge sølvsmedjer er stærkt repræsenteret i museets samling. I sidste fjerdedel af det 20. århundrede flyttede frontlinjen for videreudvikling af dansk sølv fra sølvvarefabrikkerne ud til enkeltmandsværksteder, og museet har i mange år fulgt op, og opkøbt væsentlige værker af nulevende sølvsmede. På den måde kan flere hundrede års udvikling inden for dansk sølv følges i museets permanente udstilling, hvor flere hovedværker inden for dansk design kan ses og opleves.

Friis Foto

KULTURARV PÅ KOLDINGHUS

DRONNING CAROLINE MATHILDES TOILETGARNITURE

På det gamle kongeslot kan gæsterne se en museumsgenstand med en helt enestående historie: Dronning Caroline Mathildes toiletgarniture. Første gang dette imponerende toiletgarniture - som vejer i underkanten af 90 kilo og består af 30 forgyldte sølvgenstande - befandt sig på Koldinghus, var i efteråret 1766, hvor den kun 15-årige Dronning Caroline Mathilde gjorde stop på sin rejse fra England til Danmark for at møde Christian 7. Toiletgarnituret var en farvelgave fra den engelske kong Georg 3. til sin lillesøster Caroline Mathilde.

Foto: Palle Peter Skov

ÅRETS SÆRUDSTILLING

FABERGÉ PÅ KOLDINGHUS

Den 12. maj åbner Koldinghus en udstilling med juvelérkunst skabt af den russiske zars hofjuvelér Peter Carl Fabergé. Udstillingen "Fabergé – Zarens hofjuvelér og forbindelsen til den danske kongefamilie" præsenterer cirka 100 genstande med udlån fra medlemmer af den danske kongefamilie, som via de familiære bånd til den russiske zarfamilie har arvet adskillige Fabergé-værker. Disse værker har kun uhyre sjældent været vist for offentligheden, da de stadig bruges af kongefamiliens medlemmer. Udstillingen kan ses til 25. september 2016.

Foto: Iben Kaufmann

Årets haveudstilling **Garden Living Fair 2016** flytter til Fredensborg

I år finder haveudstillingen Garden Living Fair sted i det skønne Fredensborg - tæt på slottet og den store imponerende slotshave.

Garden Living Fair afholdes 5.-7. august 2016 ved Langedammen, Jernbanegade 4 i Fredensborg.

Læs mere om udstillingen på **www.gardenliving.dk**

GARDEN Living FAIR

GARDEN SHOP dk
HØSTERKØB

GardenShop Høsterkøb · Hørsholm Kongevej 35 · 2970 Hørsholm · 45 89 06 89 · www.gardenshop.dk